

FUNDACJA
IM. STEFANA
BATOREGO

**PROGRAM
RÓWNYCH
PRAW**

Federacja Funduszy
Lokalnych w Polsce
FEDERATION OF COMMUNITY FOUNDATIONS

Program realizowany we
współpracy z Federacją
Funduszy Lokalnych

Homo Faber

FUNDACJA

Polskie
Forum
Migracyjne

Konsorcjum
Migracyjne
Migration Consortium

Europa, Ukraina, Polska i alternatywne przyszłości

forum o migracjach
Lublin, 11–12 czerwca 2026

patronat
honorowy

Prezydent
Miasta Lublin
Krzysztof Żuk

Finansowane przez
Unię Europejską

Spis treści

Słowa wstępne:

Agnieszka Kosowicz / 3

Aleksandra Fertlińska / 4

Anna Dąbrowska / 5

O Forum / 6

Europa, Ukraina, Polska i alternatywne przyszłości. Forum o migracjach. / 7

O organizatorach / 7

Sesja 1: Realia, w których żyjemy: kontekst geopolityczny i prognozy. / 9

Sesja 2: Europa w wielkiej zmianie. Miejskie polityki publiczne wobec migracji / 14

Sesja 3: Europa Środkowo Wschodnia po wojnie – scenariusze przyszłości w polsko–ukraińskim dwugłosie / 20

Sesja 4: Migracje w Polsce. Narracje o migracji – dezinformacja w służbie dezintegracji. Społeczne koszty zarządzania strachem / 26

Scenariusze przyszłości, warsztat / 29

Forum Współpracy i Integracji / 34

„Kondycja sektora, czyli o organizacjach uczestniczących w Forum”, badanie przeprowadzone przez Fundację Ocalenie. / 35

Słowa wstępne

Agnieszka Kosowicz

Rozmyślanie o przyszłości sprawia, że istniejemy jako gatunek. Od zarania dziejów nieustannie zastanawiamy się, co będzie – i to myślenie decyduje o naszym przetrwaniu. Dziś nie byłoby bez przewidywania kredytów, urlopów planowanych z wyprzedzeniem czy ogórków kiszonych na zimę. A jednak w obszarze migracji rozmawiamy na temat przyszłości, moim zdaniem, za mało.

Świat stał się bardzo dynamiczny, uwagę pochłaniają codzienne wydarzenia, pojawiające się nowe wyzwania, trudno jest zatrzymać się na długoterminowy namysł, rzeczywistość jest bardzo absorbująca. Trudno uciec od “bieżączki”.

Mimo to, a może właśnie tym bardziej, potrzebujemy namysłu nad tym, co się właściwie dzieje, jakie procesy obserwujemy, jakie scenariusze wyłaniają się z horyzontu. Ta refleksja jest potrzebna, żeby sięgnąć po lekcje z historii, ale też, na ich podstawie wyobrazić sobie przyszłość: nie piękną, nie ponurą, ale taką, która najprawdopodobniej się ziści. Najlepiej – kilka wariantów takich prawdopodobnych przyszłości.

Do planowania przyszłości eksperci używają trendów, prawidłowości, rozumienia tego, jak działają społeczeństwa, ludzie, klimat, gospodarka – i my też poszliśmy tym tropem.

Wspólny namysł w gronie ekspertów i praktyków w Lublinie miał nam dać do tego przestrzeń: pomóc narysować różne warianty realiów naszej pracy na rzecz osób z doświadczeniem migracji, w oparciu o dostępną nam wiedzę.

Budowanie scenariuszy było trudne. Jednak samo nazwanie wyzwań po imieniu pomaga szukać dla nich rozwiązań. Samo oglądanie trudności wspólnie dodaje odwagi i pomaga wyobrazić sobie rozwój wydarzeń pełniej, kompletniej, w sposób bardziej wielowątkowy. Liczymy, że uczestnikom pomogło lepiej planować swoje działania i osiągać cele – czyli pomagać ludziom skuteczniej.

Słowa wstępne

Aleksandra Fertlińska

Jako ludzie nieustannie próbujemy wyobrazić sobie przyszłość. Planowanie, przewidywanie i są częścią naszej codzienności, od najprostszych decyzji po strategię dla zespołów, organizacji i państw.

W świecie migracji potrzeba takiego namysłu wydaje się szczególnie ważna. Zmiany geopolityczne, wojny, kryzysy klimatyczne, przemiany demograficzne czy rozwój technologii sprawiają, że przyszłość staje się coraz mniej oczywista. Jednocześnie codzienność sektora migracyjnego często wypełniają pilne wyzwania, pozostawiając niewiele przestrzeni na refleksję nad tym, co może wydarzyć się za kilka czy kilkanaście lat.

Metody scenariuszowe powstały właśnie po to, by taką przestrzeń tworzyć. Nie służą przewidywaniu jednej, pewnej przyszłości, tutaj celem jest raczej poszerzanie perspektywy i kwestionowanie przyjmowanych założeń.

Myślenie o przyszłości wymaga także różnorodności perspektyw. Im bardziej złożony staje się świat, tym większego znaczenia nabiera spotkanie różnych doświadczeń, wiedzy i punktów widzenia. Dlatego, rozmowa o przyszłości migracji nie może być prowadzona wyłącznie przez

ekspertów jednej dziedziny. Potrzebuje głosów praktyków, badaczy, przedstawicieli instytucji publicznych i organizacji społecznych.

Forum, którego efektem jest ta publikacja, było próbą stworzenia właśnie takiej przestrzeni. Osoby uczestniczące wspólnie analizowały trendy, identyfikowały czynniki zmian i budowały scenariusze dotyczące przyszłości migracji w Polsce. Naszym elem nie było przewidzieć jaki będzie jeden prawdziwy rozwój wydarzeń, ale bardziej celem było: lepsze zrozumienie możliwych kierunków rozwoju sytuacji wokół nas, chcieliśmy dostrzec szanse i zagrożenia oraz przygotować się na różne warianty przyszłości.

Słowa wstępne

Anna Dąbrowska

Kiedy w styczniu 2025 roku usiedliśmy z zespołem Homo Faber do rozmów o przyszłości, wiele osób odetchnęło z ulgą. Po zaangażowaniu w dwa największe kryzysy humanitarne, jakie wydarzyły się w Polsce po 1989 roku, mieliśmy i wiele nowych umiejętności, ale i potrzeb planowania — w niestabilnym świecie zawsze jest jakiś kryzys na horyzoncie. Tamtą pierwszą dyskusję rozpoczęliśmy od opowiedzenia sobie, czego się boimy. Bo boimy się różnych rzeczy, ale częściej tych samych. Niektórzy z nas już tam byli. Przywołują wspomnienia nie wyobrażenia możliwego. Metoda scenariuszowa, którą zaprzęgliśmy do rozważań, pozwoliła nam te strachy nazwać i uporządkować, a później zobaczyć się w nich — jak na warianty spodziewanego będziemy odpowiadali, biorąc pod uwagę własną gotowość, zasoby, umiejętności i możliwości.

Kiedy później, na różnych spotkaniach 3 sektora odwoływałam się do tej pracy, wiele osób pytało mnie, czy mogłabym podzielić się metodą. Okazja przyszła sama — forum o przyszłości wydało się idealnym momentem, aby przygotować scenariusz do pracy własnej. I zachęcać

organizacje społeczeństwa obywatelskiego do tego żmudnego, ale jakże ważnego namysłu.

Wiele i wielu z nas, pracujących na pierwszej linii, często w tej pracy jednocześnie będąc dostarczycielami pomocy, innowatorami i poszukiwaczami wiedzy, umęczonych pracą ad hoc, aby budować stabilność instytucjonalną, potrzebuje nie pieniędzy, ale planowania strategicznego właśnie, w którym mamy szczegółowo opisane własne zaangażowanie na możliwe kolejne kryzysy. Co robimy a czego nie, jakie zasoby możemy i potrafimy zaprzężyć, z kim współpracować, jakiej wiedzy, narzędzi, umiejętności brakuje nam, aby móc dostarczać usług kryzysowych bez granicznego obciążenia...? To pytania, na które zespołowo warto sobie opowiadać.

Przyszłości nigdy nie możemy być pewni. Sama metoda scenariusza zakłada warianty niespodziankowe. A jednak, to na co mamy wpływ, to my i nasz stan gotowości. Warto o niego zadbać. I do tego was zapraszam.

Europa, Ukraina, Polska i alternatywne przyszłości. Forum o migracjach.

W dniach 11–12 czerwca 2026 roku w Lublinie odbyło się forum o migracjach „Europa, Ukraina, Polska i alternatywne przyszłości”. Forum przygotowało Stowarzyszenie Homo Faber, Fundacja Polskie Forum Migracyjne oraz Konsorcjum Migracyjne przy wsparciu Fundacji im. Stefana Batorego.

Jesteśmy w samym środku toczących się procesów migracyjnych. Właściwie możemy je obserwować z dnia na dzień, podobnie jak szyte często na szybko strategie rozwiązań. Ba, bywamy częścią ściegu, który próbuje łączyć rozchodzący się materiał. Trochę konsumujemy doświadczenia, własne i cudze, trochę prototypujemy, trochę przygotowujemy się na nadchodzące. Zbiory danych, liczb, prognoz swoim skomplikowaniem zajmują nam czas ułamkowo, bo rzeczywistość naciera nieustannie – wciąż są ludzie w drodze, których potrzebami należy się zająć.

Jako organizacje pierwszej linii próbujące wyjść z trybu ad hoc, ku bardziej stabilnym systemom zarządzania potrzebujemy i czasu i narzędzi, aby móc zobaczyć przyszłość w najbardziej prawdopodobnych jej wariantach. Poleganie na jednej prognozie, jednym wariantcie możliwych wydarzeń to za mało, aby być gotowymi.

Chcemy wyjść na drogę i spróbować zobaczyć nadchodzące.

Koncepcja Forum zawierała w sobie zarówno sesje plenarne jak i pracę w mniejszych grupach wokół trzech osi tematycznych: szerokiej perspektywy europejskiej, bliskiego sąsiedztwa – ukraińskiego oraz lokalnej, polskiej. Główną osią spotkania była praca metodą scenariuszową w dwóch wariantach: jako dwugłosu eksperckiego polsko–ukraińskiego oraz jako model wariantowego planowania strategicznego dla organizacji.

Forum o migracjach jest elementem Programu Równych Praw zaplanowanego na lata 2025–2027 i finansowanego ze środków unijnego programu Obywatele, Równość, Prawa i Wartości. Program jest realizowany przez Fundację im. Stefana Batorego we współpracy z Federacją Funduszy Lokalnych, a jego celem jest podnoszenie świadomości na temat równości praw wszystkich obywateli i obywateli oraz budowanie i wzmacnianie rozwoju instytucjonalnego organizacji społecznych działających na rzecz upowszechniania i ochrony praw i wartości zapisanych w traktatach UE i Karcie Praw Podstawowych.

O organizatorach:

Stowarzyszenie Homo Faber

od 2004 roku działa na rzecz praw człowieka, integracji i bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Nasze doświadczenie obejmuje zarówno projekty edukacyjne, integracyjne, antydyskryminacyjne, jak i realne działania w sytuacjach kryzysowych. Prewencja oraz reagowanie w sytuacji naruszeń praw człowieka to kluczowe, statutowe działanie Homo Faber.

Dwukrotnie w ciągu ostatnich lat współtworzyliśmy odpowiedzi na kryzysy migracyjne w Polsce. W sierpniu 2021 roku wspólnie z innymi organizacjami i inicjatywami społecznymi stworzyliśmy nieformalną sieć – “Grupę Granica” – czyli de facto system skoordynowanej pomocy humanitarnej dla osób w drodze przekraczających polsko-białoruską granicę.

24 lutego 2022 roku wraz z lokalnymi organizacjami pozarządowymi i Urzędem Miasta Lublin powołaliśmy Lubelski Społeczny Komitet Pomocy Ukrainie – międzysektorową platformę koordynującą pomoc humanitarną na poziomie lokalnym. 11 marca 2022 roku Stowarzyszenie Homo Faber, Duńska Rada ds uchodźców (Danish Refugee Council – DRC) oraz Prezydent Miasta Lublin w obecności mediów

podpisały umowę o współpracy. Kluczowy punkt dotyczył powołania centrum integracji. Kontynuacją działań kryzysowych stało się Centrum dla Społeczności Baobab. Baobab łączy funkcje punktu informacyjnego, przestrzeni wsparcia psychologicznego i prawnego, kursów językowych oraz miejsca integracji. Baobab jest dziś traktowane jako modelowe rozwiązanie zarządzania procesami recepcji, adaptacji i integracji. W 2025 roku osoby z migranckim i uchodźczym doświadczeniem odwiedziły nas 34 000 razy.

Zespół Homo Faber liczy obecnie 33 osoby. Osoby cudzoziemskie stanowią 57%. Pracujemy z różnorodnymi ludźmi dla różnorodnych ludzi.

Fundacja Polskie Forum Migracyjne

działa na rzecz osób z doświadczeniem migracji od 2007 roku. Naszym celem jest spójność społeczna i realne włączenie osób z doświadczeniem migracji w lokalne społeczności. PFM oferuje kompleksowe wsparcie bezpośrednie dla osób w drodze, a jednocześnie buduje kompetencje do pracy w środowisku różnorodnym kulturowo wśród polskich instytucji i organizacji.

Sieciowanie i współpracy międzysektorowe stanowią podstawowy element naszej pracy. Utrzymujemy rozbudowaną sieć partnerów wśród podmiotów rządowych, samorządowych, pozarządowych, akademii, a także wspólnot i grup religijnych wielu wyznań.

Prowadzimy rzecznictwo oparte o doświadczenie i zabiegamy o systemowe rozwiązywanie problemów migrantów i migrantek. PFM uczestniczy w ciałach doradczych i konsultacyjnych przy MSWiA, MEN, MRPiPS, a także przy samorządzie (BKDSy, ciała konsultacyjne i grupy robocze w mieście w obszarach migracji, bezdomności, zdrowia, wolontariatu, obrony cywilnej).

Obszary działania PFM to wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego, edukacji, równego traktowania oraz integracji na rynku pracy, pomoc osobom w kryzysach i sytuacji wrażliwej (wspieramy osoby starsze, chore, z niepełnosprawnościami, w kryzysie bezdomności, wielodzietne rodziny, osoby zagrożone wykluczeniem z innych powodów).

Ważnym dla nas obszarem pracy jest obecnie "budowanie społeczności", czy tworzenie bezpiecznej, przyjaznej przestrzeni dla osób z doświadczeniem

migracji w Centrum Wielokulturowym w Warszawie. Przestrzeń ta służy nie tylko PFM, ale też różnym grupom i społecznościom migranckim, które organizują tu swoje wydarzenia.

PFM włączyło się w odpowiedź humanitarną dla uchodźców z Ukrainy, przechodząc gwałtowny wzrost (ośmiokrotny) w 2022/2023 roku, a następnie proces kurczenia się organizacji w latach 2024/2025 (ze 110 do 50 osób). Międzykulturowy zespół PFM liczy obecnie 60 osób. Mamy wokół siebie zespół około 120 wolontariuszy i wolontariuszek. Udzielamy wsparcia ponad 10 tysiącom osób rocznie.

Konsorcjum Migracyjne

skupia 16 doświadczonych latami pracy organizacji pracujących z migrantami i uchodźcami, ale także nad systemowymi zmianami.

Konsorcjum Migracyjne prowadzi działania, sieciujące, badawcze, edukacyjne i rzecznicze w obszarze migracji, integracji jako formalnie zarejestrowana organizacja parasolowa – od 2023 r, a nieformalna koalicja organizacji od 2017 roku. Organizacje członkowskie łączy idea sieciowania, wymiany informacji łączenia sił we wspólnych projektach, wychodzących

poza ramy pojedynczych organizacji. Organizacje współpracują w różnych konfiguracjach, tworząc partnerstwa projektowe lub merytoryczne.

Od momentu powstania Konsorcjum skupiamy się na współpracy w obszarach:

- Sieciowania – koordynując Fora Współpracy i Integracji
- Edukacji, tworząc Akademię Migracyjną
- Badań, przygotowując raporty i analizy
- Rzecznictwa i komunikacji.

Forum zostało objęte Honorowym Patronatem Prezydenta Miasta Lublin, dr Krzysztofa Żuka.

Sesja 1: Realia, w których żyjemy: kontekst geopolityczny i prognozy.

Uczestnicy debaty:

Paweł Kaczmarczyk, Ośrodek Badań nad Migracjami
Marta Pachocka, SGH, Ośrodek Badań nad Migracjami
Jolanta Szymańska, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Sylwia Cyrankiewicz–Gortyńska, Unia Metropolii Polskich

Moderacja:

Agnieszka Kosowicz, Fundacja Polskie Forum Migracyjne

„Polska jest i będzie w przyszłości krajem imigracji i jeżeli sobie tego nie powiemy wprost, to będziemy cały czas w pułapce”

Paweł Kaczmarczyk

Deбата stała się przestrzenią do analizy procesów migracyjnych, które w obliczu współczesnych konfliktów i zmian geopolitycznych nabierają bezprecedensowego tempa. Spotkanie miało na celu nie tylko diagnozę stanu obecnego, ale przede wszystkim nakreślenie scenariuszy przyszłości, które pomogą Polsce i Europie wyjść z trybu doraźnego zarządzania kryzysowego. Dyskusja koncentrowała się na zderzeniu realiów politycznych z demograficznymi i ekonomicznymi potrzebami nowoczesnego państwa.

Fundamentem rozważań była perspektywa makro, w której Paweł Kaczmarczyk wskazał na bezpośrednią korelację między niestabilnością międzynarodową a ruchami uchodźczymi, podkreślając, że mobilność ta jest realną odpowiedzią na konflikty, a nie jedynie ukrytą migracją ekonomiczną. Ekspert zidentyfikował cztery megatrendy kształtujące naszą rzeczywistość: niestabilność polityczną, zmiany klimatyczne, procesy demograficzne oraz transformację rynku pracy pod wpływem technologii Big Data i sztucznej inteligencji. Zwrócił też uwagę na niebezpieczeństwo modelu określanego jako „Singapore Futures”, w którym migranci są traktowani wyłącznie jako czasowa i pozbawiona

1: Realia, w których żyjemy: kontekst geopolityczny i prognozy

praw siła robocza. Ten model zdaje się być coraz wyraźniejszą pokusą dla państw europejskich.

Jolanta Szymańska, koordynatorka programu Unia Europejska w PISM, pogłębiła wątek europejski tej diagnozy. Wskazała na wyraźny skręt polityki Unii Europejskiej w prawo. Dominującym trendem stała się eksternalizacja zarządzania migracją, czyli próby przekazania odpowiedzialności za migrantów poza granice wspólnoty, co widać w umowach z krajami trzecimi, takimi jak Albania czy Turcja. Ekspertka ostrzegła przed radykalizacją dyskursu, w którym skrajna prawica nie atakuje już tylko migracji nieuregulowanej, ale

„To, co odróżnia politykę lokalną od centralnej, to pragmatyzm: miasta stoją przed wyzwaniem zapewnienia pracy, miejsca w przedszkolu, szkole czy opieki społecznej tu i teraz”.

**Sylwia
Cyrankiewicz–Gortyńska**

postuluje „reemigrację” osób przebywających w Europie legalnie, co stawia pod znakiem zapytania spójność społeczną kontynentu. Jednocześnie ekspertka zauważyła istotny rozdźwięk między antymi-grancką retoryką a realiami gospodarczymi kontynentu europejskiego – przykładem są Włochy, gdzie mimo ostrych haseł politycznych, rynek pracy wymusza otwieranie się na nowych przybyszów.

W kontekście polskim Marta Pachocka przybliżyła koncepcję wielopoziomowego zarządzania, przypominając drogę Polski od „paniki moralnej” w 2015 roku do statusu „humanitarnej supermocy” po wybuchu wojny w Ukrainie w 2022 roku. Podkreśliła ona, że polski sukces opierał się na odpornej improwizacji sektora społecznego, a nie na silnych instytucjach państwowych. Analizując nową strategię państwową, Pachocka wskazała na jej silny charakter sekurytyzacyjny, jednocześnie wyrażając nadzieję, że tworzona równoległa strategia integracyjna pozwoli Polsce wreszcie uznać fakt bycia krajem imigracji i odejść od „logiki stanu wyjątkowego” – migracje są i będą elementem polskiej rzeczywistości.

Kluczowym elementem debaty było sformułowanie trzech scenariuszy dla Polski.

„W zarządzaniu migracjami w sytuacjach nadzwyczajnych jesteśmy świetni, ale nie poprzez instytucje, lecz dzięki improwizacji, która rodzi się oddolnie”.

Marta Pachocka

1: Realia, w których żyjemy: kontekst geopolityczny i prognozy

„To, co my uważamy za bardzo niebezpieczny scenariusz, to jest scenariusz status quo, czyli scenariusz inercyjny, w którym w zasadzie niewiele robimy, co prowadzi do postępującej prywatyzacji sfery migracji zdominowanej przez korporacje”.

Paweł Kaczmarczyk

Paweł Kaczmarczyk ostrzegł przed scenariuszami szokowymi, wynikającymi z nagłych konfliktów zewnętrznych lub kryzysów wewnętrznych, na które Polska jest dziś instytucjonalnie mniej przygotowana niż dwa lata temu (a energia społeczna w dużej mierze się wyczerpała). Najbardziej prawdopodobny, a zarazem niebezpieczny, wydaje się jednak scenariusz status quo (inercyjny). Zakłada on trwanie w „iluzji tymczasowości” migracji, co prowadzi do segmentacji rynku pracy, prywatyzacji procesów migracyjnych

przez korporacje oraz trwałego wykluczenia migrantów, zagrażając spójności całego społeczeństwa. Alternatywą jest scenariusz optymistyczny, wymagający proaktywnej polityki, inwestycji w infrastrukturę integracyjną i pełnego wykorzystania kapitału ludzkiego przybyszów, który obecnie jest w Polsce marnotrawiony wskutek powszechnemu zjawisku pracy poniżej kwalifikacji.

Perspektywę tę dopełniło pragmatyczne podejście samorządów reprezentowanych przez Sylwię Cyrankiewicz–Gortyńską. Dla dużych miast migrant jest po prostu nowym mieszkańcem, który korzysta z usług publicznych i kompensuje ujemny przyrost naturalny. Samorzady, budując kompetencje poprzez partnerstwa m.in. z miastami ukraińskimi, stają się kluczowym aktorem integracji, choć obawiają się instrumentalizacji tematu migracji w nadchodzących kampaniach wyborczych.

I: Realia, w których żyjemy: kontekst geopolityczny i prognozy

Podsumowując, debata ukazała Polskę jako statek, gdzie załoga (NGO, samorządy, eksperci) stara się ustawiać żagle w obliczu niekorzystnych wiatrów geopolitycznych, podczas gdy sternik państwowy często pozostaje nieaktywny. Uczestnicy zgodnie uznali, że jedyną drogą do sukcesu jest synergia nauki, praktyki i polityki, oparta na rzetelnych danych i odwadze do zmierzenia się z faktami, zamiast ulegania narracjom opartym na strachu. Przyszłość Polski zależy od tego, czy uda się przekształcić obecną improwizację w trwały, odporny i sprawiedliwy system zarządzania różnorodnością.

Paweł Kaczmarczyk (OBM)

- „W kontekście dyskusji na temat sztucznej inteligencji nie tylko, że nie udało nam się zapobiec tym ryzykom, a wręcz brniemy coraz bardziej w pułapki różnego typu, związane z nadzorem, inwigilacją i deprivacją prywatności”.
- „Te ryzyka wiążą się z tym, że my wykluczamy różne grupy społeczne, pozwalamy sobie na utrwalanie i wzmacniamy polaryzację, co jest równią pochyłą, która staje się coraz bardziej stroma”.

- „Polityka migracyjna Unii Europejskiej dzisiaj skręca jednoznacznie w prawo i to nie od dzisiaj – zdecydowana większość państw zapisuje się do koalicji na rzecz jej zaostrzenia”.
- „Bardzo niepokojącym kierunkiem w narracji skrajnej prawicy jest hasło reemigracji, które dotyczy już nie tylko nielegalnych, ale wręcz legalnych migrantów, a nawet kolejnych pokoleń”.
- „Postulaty ograniczenia swobody przepływu osób tylko dla obywateli [UE] coraz częściej wiążą się z kwestią polityki wobec legalnych migrantów, co rodzi problem narracyjny dla całej Europy”.
- „Nie można rozkręcać antyimigranckiej spirali uznając, że ona tylko będzie dotyczyć nieregularnej migracji, bo to przełoży się na migrantów legalnych i przyniesie słabe efekty dla samych rozkręcających tę narrację”.

Marta Pachocka (SGH, OBM UW)

- „Nie możemy ciągle funkcjonować w logice stanów nadzwyczajnych; my dalej jesteśmy w logice emergency governance, a potrzebujemy spójnego systemu integracji”.

- „Polska stała się nowym państwem imigracji po 2016 roku, a status ten wzmocnił się w 2022 roku – żadne czary i zaklęcia w strategiach czy w prawie tego nie zmienią”.
- „Posługujemy się triadą określeń, że nasza polityka ma być odpowiedzialna, zrównoważona i odporna, ale pojawia się pytanie, czy rzeczywiście taka jest?”.

Sylwia Cyrankiewicz-Gortyńska (Unia Metropolii Polskich)

- „Migracja zagraniczna w miastach ma saldo dodatnie, co w jakiś sposób rekompensuje deficyt ludności wynikający ze spadku dzietności”.
- „Obawiam się, że tematy migracyjne staną się przedmiotem instrumentalizacji przedwyborczej, gdzie potrzeby mieszkańców będą wykorzystywane w narracjach politycznych”

REALIA, W KTÓRYCH ŻYJEMY

CO JEST?
CO BĘDZIE?

Sesja 2: Europa w wielkiej zmianie. Miejskie polityki publiczne wobec migracji

wprowadzenie:

Państwa Europy Zachodniej projektują polityki publiczne w zakresie integracji od ponad półwiecza. Zarówno model asymilacyjny (Francja) jak i model wielokulturowości (Wielka Brytania) obarczone były błędami, bez wątplenia jednak przyniosły masę ważnych lekcji dla rozwijającego się na ich gruncie podejścia Unii Europejskiej, modelującego od końca lat 90 krajobraz polityk publicznych w krajach członkowskich.

Wydaje się, że szczególną uwagę należy skierować na miasta absorbujące nowych mieszkańców i mieszkanki, próbujące pogodzić własne interesy i potrzeby z tym, co kreowała ogólnokrajowa strategia.

Ostatnie lata przyniosły w Polsce rewizję dotychczasowej polityki państwa. Wielokrotnie przy tym odwoływano się do negatywnych doświadczeń państw Europy Zachodniej, widząc w jej politykach włączania źródło destabilizacji. Czy słusznie? Czym dziś żyją miasta europejskie? Na co się przygotowują myśląc o niedalekiej przyszłości? Jakie lekcje wyciągają z własnej historii projektując przyszłość?

Anna Dąbrowska, prezeska stowarzyszenia Homo Faber, przewodnicząca miejskiej Komisji Dialogu Obywatelskiego ds integracji.

goście:

Ceri Hutton, dyrektorka MigrationWork, związana z trzecim sektorem od 1998 roku, badaczka zajmująca się sprawiedliwością społeczną i prawami człowieka, ewaluatorka i doradczyni programów miejskich dotyczących koordynacji systemów zarządzania integracją. Specjalizuje się w migracjach, zwłaszcza dziewcząt i kobiet. Absolwentka University of Oxford.

dr Magdalena Ziółek-Skrzypczak, koordynatorka projektów w Referacie ds. Pracy i Gospodarki Miasta Monachium (Landeshauptstadt München), w obszarze miejskiej polityki zatrudnienia i kwalifikacji. Badaczka i praktyczka w obszarze migracji i integracji społecznej oraz polityk rynku pracy. Absolwentka Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu i studiów podyplomowych z zakresu komunikacji międzykulturowej i studiów europejskich na Fachhochschule Fulda. Doktorka na Uniwersytecie Ludwika Maksymiliana W Monachium.

2: Europa w wielkiej zmianie. Miejskie polityki publiczne wobec migracji

Żyjemy w czasach, w których miasta muszą mierzyć się z kryzysami o różnym podłożu. Zmiany klimatu, problemy mieszkaniowe, ruchy migracyjne, wojny. To już nie są sytuacje wyjątkowe – to nowa normalność. Obecnie stan kryzysowy stał się normą. Na czym zatem polega odporność miasta? Istnieją mocne dowody na to, że miasta odporne to takie, które są otwarte i uwzględniają obecność migrantów w swojej społeczności oraz fakt, że populacja ta ulega ciągłym zmianom.

Ceri Hutton

Ceri Hutton:

- Polityka migracyjna powinna uwzględniać zarówno imigrację, jak i emigrację, ponieważ oba te zjawiska są nieodłącznym elementem rzeczywistości wszystkich miast i państw.
- Emigracja i imigracja stanowią element życia państw od co najmniej dwustu lat. W organizacji Migration Work traktujemy imigrację jako fakt – stały element ludzkiej egzystencji. Warto przy tym pamiętać, że każdego roku w Chinach więcej osób przenosi się z obszarów wiejskich do miast, niż wynosi łączna liczba wszystkich pozostałych migrantów na świecie. Skala migracji wewnętrznej w Chinach przewyższa zatem skalę migracji w pozostałych częściach globu. Jest to zatem nieodłączny aspekt ludzkiego życia.
- Zarówno w Europie, jak i na całym świecie – wśród miast nastawionych postępowo, do czego jeszcze wrócimy – panuje przekonanie, że miasta otwarte i włączające migrantów zyskują na tym pod względem odporności oraz

czierpią rozmaite korzyści, w tym te dotyczące reputacji.

Co więcej, pewność siebie w kwestii uwzględniania potrzeb całej swojej zmiennej populacji czyni je miastami bardziej odpornymi.

- Miasta Europy Zachodniej mają długą tradycję przyjmowania “rozpoznanej” migracji, w tym często osób ubiegających się o azyl. Funkcjonuje w nich wiele różnych, rozpoznanych społeczności, a tamtejsze organizacje społeczne często działają od wielu lat. W niektórych przypadkach nad polityką integracyjną zastanawiano się tam zatem już od wielu dekad.
- W Europie Wschodniej podejście to kształtuje się dopiero od niedawna i często nie koncentruje się ono na kwestii tego, jak przyjmować osoby ubiegające się o azyl czy uchodźców, lecz na tym, jak radzić sobie z rzeczywistością miasta, którego struktura demograficzna ulega zmianom i do którego przybywają ludzie z najróżniejszych zakątków świata.

2: Europa w wielkiej zmianie. Miejskie polityki publiczne wobec migracji

- Jakie błędy popełniła Europa? Uważam, że jednym z błędów powtarzanych wielokrotnie – co widzieliśmy choćby przy okazji kryzysu ukraińskiego – jest to, że ilekroć dochodzi do dramatycznych wydarzeń, takich jak wojna w Ukrainie, i pojawia się grupa

ludzi potrzebujących przyjęcia oraz wsparcia, kraje przechodzą przez fazę deklaracji: „otworzymy ramiona, przyjmujemy tych ludzi, udostępniemy im nasze domy”. Reakcja ta ma charakter typowo kryzysowy.

- Tymczasem rzeczywistość związana z migracjami jest taka, że mają one znacznie bardziej długofalowy charakter. Mamy więc do czynienia z krótkotrwałą, zdecydowaną reakcją polegającą na przyjęciu osób, bez głębszego przemyślenia długoterminowych konsekwencji i tego, jak w praktyce wygląda proces integracji. I często kończy się to poważnymi problemami.
- Sytuacja ta okazała się problematyczna w Wielkiej Brytanii, gdzie rząd zadeklarował, że pozwoli ukraińskim uchodźcom zamieszkać u rodzin, uruchomi odpowiedni program i wszystko będzie świetnie. Nikt jednak nie przemyślał konsekwencji tego, co wydarzy się za sześć, dwanaście czy dwadzieścia cztery miesiące, a nawet za pięć lat.
- Gdy ludzie ci – całkiem słusznie – próbowali ułożyć sobie życie na nowo, zabrakło myślenia wykraczającego poza te pierwsze sześć miesięcy okazywania życzliwości.

2: Europa w wielkiej zmianie. Miejskie polityki publiczne wobec migracji

- Wyzwania, z którymi muszą mierzyć się miasta to także skrajna prawica. Tak to nazwę. W Irlandii otwarcie przyjmuje się przybyszów, jednak mimo to panuje niepokój związany z narracją skrajnej prawicy i faktem, że kwestia migracji jest instrumentalnie wykorzystywana przez pewne siły polityczne, które winą za problemy miasta i kraju obarczają migrantów. Wydaje mi się, że jest to wyzwanie, z którym miasta będą musiały się zmierzyć; te, które radzą sobie z tym skutecznie, to miasta otwarcie kwestionujące wspomnianą narrację – bo przecież, jak wiemy, problem ten wcale nie dotyczy migrantów. Chodzi tu o podważanie procesów demokratycznych, a migranci stanowią jedynie wierzchołek góry lodowej szerszej strategii politycznej. Zatem miasta, które skutecznie się temu przeciwstawiają, to te, które mówią: „Nie, jesteśmy miastem inkluzywnym i otwartym na wszystkich”.
- Odporność tworzy odporność społeczeństwa. W Minneapolis, gdy doszło do ataku, to sieci społeczne zmobilizowały się, by chronić atakowanych. W grę wchodzi więc głęboka organizacja społeczna i świadomość, że wszyscy, którzy chcą chronić demokrację i prawa człowieka, muszą się zjednoczyć.
- Z punktu widzenia miasta, władze powinny zajmować zdecydowane stanowisko – tak jak robi to Londyn atakowany przez Donalda Trumpa, który nazywa go miastem chaosu i przemocy. Londyn niezmiennie odpowiada: „Nie, to nieprawda. Jesteśmy dumni z naszej wyjątkowej historii. Tacy właśnie jesteśmy. Zawsze będziemy miastem różnorodnym.”

Tu nie chodzi o bycie miłym. Chodzi o człowieczeństwo i sprawiedliwość, o pomoc w integracji – bo miasto ich potrzebuje, kraj ich potrzebuje, a oni sami potrzebują uczciwego traktowania i sprawiedliwości.

Ceri Hutton

2: Europa w wielkiej zmianie. Miejskie polityki publiczne wobec migracji

dr Magdalena Ziótek Skrzypczak:

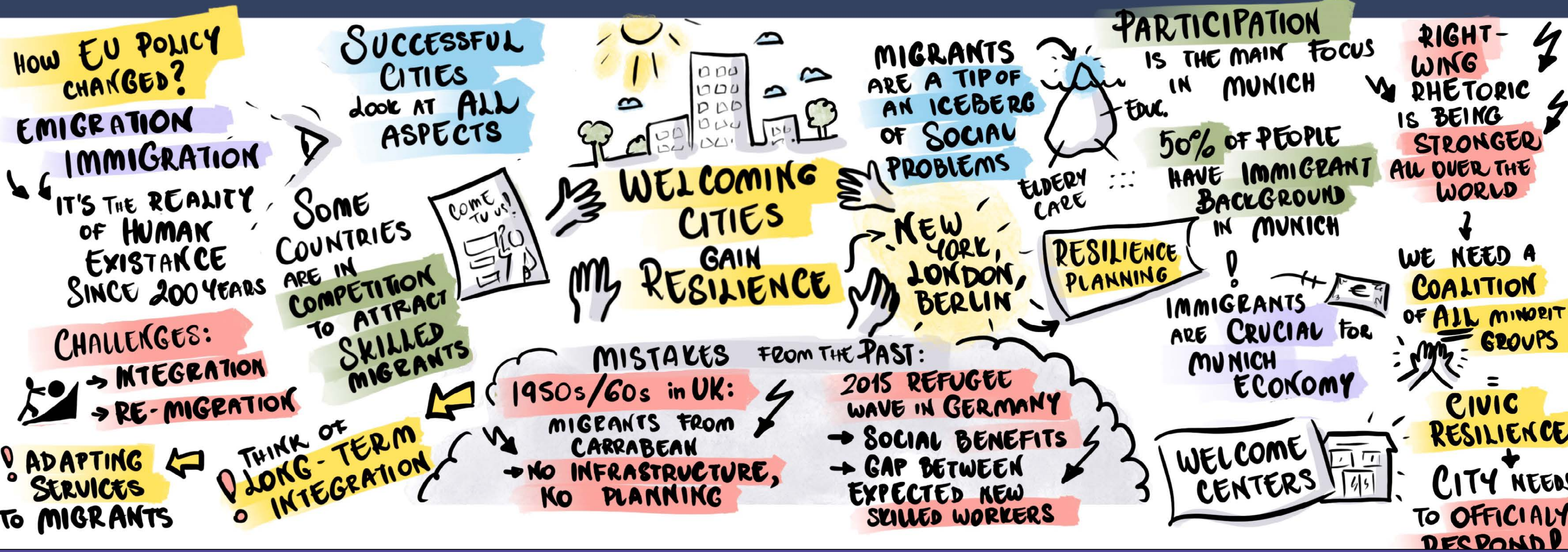
- Tendencja w Monachium polega na myśleniu nie o asymilacji, lecz o uczestnictwie i otwartości, a różnorodność traktowana jest jako naturalny element codziennego życia miasta. Osoby o pochodzeniu migracyjnym stanowią pięćdziesiąt procent mieszkańców miasta. Pochodzenie migracyjne oznacza, że dana osoba przybyła do kraju z zagranicy lub że jedno z jej rodziców jest imigrantem bądź imigrantką. Jeśli spojrzymy na to w ten sposób – biorąc pod uwagę dzieci uczęszczające do przedszkola – okazuje się, że co drugie dziecko ma rodzica pochodzącego z innego kraju. A dwujęzyczność jest w rzeczywistości częścią naszego społeczeństwa.
- To zupełnie inna rzeczywistość, jeśli porównamy to na przykład z innymi miastami we wschodnich Niemczech. Wiemy, że występują tam odmienne tendencje, w tym także polityczne.
- Polityka miasta – brak segregacji i planowanie zakwaterowania w oparciu o ideę mieszania ludzi, a nie ich rozdzielania – jest niezwykle istotna.

- Jeśli chodzi o dyskusję na temat obecnych priorytetów i zachodzących zmian, postrzegamy migrację jako konieczność – choćby po to, by ustabilizować gospodarkę Monachium i funkcjonowanie tutejszych przedsiębiorstw komunalnych.
- Szczerze mówiąc, jeśli chcemy w przyszłości móc przejść na emeryturę w tym mieście, potrzebujemy migracji.

Z najnowszych badań rynku pracy w Monachium wynika, że liczba osób zatrudnionych w tym mieście, pochodzących z krajów spoza UE, wzrosła o blisko 100%, podczas gdy wzrost zatrudnienia wśród obywateli Niemiec wyniósł zaledwie około 12%.

dr Magdalena Ziótek Skrzypczak:

EUROPA W WIELKIEJ ZMIANIE. MIEJSKIE POLITYKI PUBLICZNE WOBEC MIGRACJI.

Sesja 3: Europa Środkowo Wschodnia po wojnie – scenariusze przyszłości w polsko–ukraińskim dwugłosie

wprowadzenie:

Nie da się z pewnością powiedzieć, kiedy dojdzie do zawieszenia ognia na froncie rosyjskiej wojny w Ukrainie, ale eksperci rysują kilka scenariuszy. Można też już przewidywać, jaką rolę Ukraina będzie odgrywała w europejskiej architekturze bezpieczeństwa, jakie stoją przed nią wyzwania oraz jakie będą największe napięcia i szanse wynikające z integracji Ukrainy z Unią Europejską. Jakie wnioski wyciągnie z tych trendów Polska i jakie są scenariusze rozwoju relacji polsko – ukraińskich? Co to wszystko oznacza dla naszego regionu? I być może najbardziej kluczowe pytanie, jakie zadanie staną w związku powyższymi przed społeczeństwami w obu krajach.

Agnieszka Lichnerowicz,

dziennikarka Trójki, autorka książki: „Idzie wojna”, współautorka podcastów „Świat na zakręcie” oraz „Rozumieć Ukrainę”. Jako reporterka relacjonowała wybory, konflikty i międzynarodowe spotkania na szczycie na całym świecie, w Rosji i Gruzji, Białorusi, ogarniętej tzw. Arabską Wiosną Afryce Północnej i Mjanmie, przede wszystkim kolejne Majdany w Ukrainie oraz kolejne etapy rosyjskiej agresji.

goście:

Edwin Bendyk,

prezes zarządu Fundacji im. Stefana Batorego. Dziennikarz, pisarz, publicysta tygodnika „Polityka”, współautor podcastu „Rozumieć Ukrainę”, autor bloga „Antymatrix”. Współtworzył Ośrodek Badań nad Przyszłością Collegium Civitas. Członek Polskiego PEN-Clubu i European Council on Foreign Relations. Autor m.in. książki „W Polsce, czyli wszędzie. Rzecz o upadku i przyszłości świata”.

Valerii Pekar,

przewodniczący zarządu organizacji pozarządowej Decolonisation NGO, adiunkt w szkołach biznesu oraz szkołach zarządzania publicznego w Kijowie i Lwowie, a także autor 5 książek. Był członkiem Narodowej Rady ds. Reform (2014–2016), doradcą ministrów rozwoju gospodarczego i handlu (2014–2016) oraz członkiem zespołu ds. reformy administracji publicznej (2017–2018).

3: Europa Środkowo Wschodnia po wojnie – scenariusze przyszłości w polsko–ukraińskim dwugłosie

Valerii Pekar:

- Przypomnę – wojna trwa już ponad 12 lat, na pełną skalę od ponad czterech. Dziś znajduje się ona w stadium wojny na wyniszczenie. Oznacza to, że obie strony, i Rosja, i Ukraina są już mocno wyczerpane. Bardzo ważnym aspektem tej wojny jest jej niezwykle technologiczny charakter. Co trzy–cztery miesiące pole bitwy całkowicie się zmienia.
- Rozważam cztery warianty przyszłości. Pierwszy wariant, najmniej prawdopodobny, to zawarcie realnego rozejmu i zakończenie wojny. Plusem takiego scenariusza dla Rosji byłoby uratowanie własnej gospodarki, wyzwaniem – jak ją zasilić inwestycjami, aby przestawiła się na cywilne tory. Takich pieniędzy Rosja nie ma. Powrót armii z frontu doprowadzi powtórki historii z 1918 roku. Kiedy wielka armia wraca do domu – a jest to armia nie zwycięzców, a tych, którzy doznali porażki – po prostu roznosi kraj. Rosyjskie dowództwo doskonale to pamięta i za wszelką cenę będzie starało się tego uniknąć. Drugi wariant to zamrożenie wojny. Podpisanie jakiegoś tymczasowego rozejmu, który umożliwi próby ratowania rosyjskiej gospodarki, przy jednoczesnym kontynuowaniu tajnych operacji. Z punktu widzenia konsekwencji byłaby to dla rosyjskiego reżimu najbardziej opłacalna operacja, ale wiemy, że rosyjski reżim zawsze dąży do eskalacji. Pozostałe dwa warianty to warianty eskalacji. Jeden z nich to totalna mobilizacja w Rosji, która oznacza kolejny milion żołnierzy na linii frontu. Ukraina będzie musiała czymś na to odpowiedzieć. Taki wariant obiecuje rosyjskiemu reżimowi ostateczne zwycięstwo nad Ukrainą przy ryzyku, że rosyjska gospodarka może tego nie wytrzymać i się załamać.
- Drugi sposób eskalacji to czwarty scenariusz rozwoju. Jest to przeniesienie wojny na nowe teatry działań wojennych — na przykład atak na kraje bałtyckie. Zasoby na taką wojnę są. Można nią straszyć Europejczyków, aby zmniejszyli wsparcie dla Ukrainy. Europa, co prawda, może odpowiedzieć ostro. Pytanie, czy potrafi.
- Chciałbym zaznaczyć, że według naszych analityków najbardziej zagrożona nie jest wcale grupa krajów bałtyckich, lecz Polska. Jeden z najbardziej prawdopodobnych scenariuszy, który daje Putinowi wygraną, to atak na Polskę. Nie siłami lądowymi, ale masowym, wielkoskalowym atakiem raketowo–dronowym, na który Rosja ma zasoby. Doprowadziłoby to do ogromnego kryzysu uchodźczego z Polski do Niemiec. Scenariusz ten przewiduje załamanie się Unii Europejskiej, dojście do władzy radykalnych eurosceptyków o pozytywnym nastawieniu do Rosji, której żądania — zniesienie sankcji, zwrot zamrożonych aktywów, zaprzestanie wspierania Ukrainy — zostaną spełnione.

3: Europa Środkowo Wschodnia po wojnie – scenariusze przyszłości w polsko–ukraińskim dwugłosie

Zgromadzone przez lata rezerwy wojenne w Rosji wyczerpały się pod koniec ubiegłego roku. Dziś Rosja wojuje na kredyt. Deficyt budżetowy Rosji jest rekordowy i już dziś półtora raza przekroczył zakładany na cały 2026 rok plan. Mówiąc wprost — rosyjska gospodarka leci w przepaść. Może pociągnąć za sobą jeszcze kilka sąsiednich krajów. I właśnie dlatego, że sytuacja jest tak zła, nie ma dla Rosji wyjścia i może eskalować wojnę.

Valerii Pekar

- Studiując zachowanie Putina w ostatnich latach, widzimy, że on zawsze podejmuje decyzje, które oznaczają maksymalną eskalację. Czasem zachodni analitycy mówią, że Putin jest irracjonalny. Nie zgadzam się z tym twierdzeniem – on jest w stu procentach racjonalny, po prostu jego racjonalność jest inna. Jego racjonalność to racjonalność gracza w pokera, który stawia nie na to, żeby wygrywać i zarabiać pieniądze, ale na to, żeby zastraszyć wszystkich, zmusić do rzucenia kart i odejścia od stołu, aby on mógł zabrać dla siebie całą pulę.
- W 2021 roku myśleliśmy, że Putin nie będzie rozpoczynał wielkiej wojny. Rozpoczął. Kiedy ta szybka wojna się nie udała, myśleliśmy, że pójdzie na negocjacje. Tymczasem on kontynuował wojnę na wyniszczenie. Kiedy w 2025 roku kończyły mu się pieniądze, pomyśleliśmy, że pójdzie na negocjacje. Zdecydował się kontynuować wojnę, mając nadzieję, że wszyscy inni się przestraszą i dadzą mu wygrać.

- Do tego, żeby zasypać wielką rosyjską gospodarczą dziurę nie wystarczy ukraińskich trofeów. W Ukrainie nie ma takich pieniędzy i nie ma takich zasobów. Takie trofea są tylko w Europie.

3: Europa Środkowo Wschodnia po wojnie – scenariusze przyszłości w polsko–ukraińskim dwugłosie

Scenariusze

		suwerenność Ukrainy		
		nieograniczona	przymusowo ograniczona	utracona
Polityka globalna	zasada prawa	„Zwycięstwo i trwały pokój” najbardziej pożądanym mało prawdopodobny długofalowy	„Zgniły Układ” najprawdopodobniej średnioterminowy	„Powtórka z lat 1917–1921” najgorszy mało prawdopodobny długofalowy
	zasada siły	„Pszczółki pokonują niedźwiedzia” drugi pożądanym średnio prawdopodobny nietrwały	„Niestabilna równowaga” średnio prawdopodobne nietrwały	najgorszy mało prawdopodobny długofalowy

To są rezultaty prognozowania scenariuszy zakończenia wojny. Kluczowymi parametrami są: suwerenność Ukrainy i globalna polityka — świat prawa, sojuszy, porozumień albo świat bezwzględnej siły, w którym silni robią to, co chcą.

Czy Ukraina może zwyciężyć w scenariuszu, w którym świat rządzony jest prawami siły a nie prawa? Ten scenariusz u nas nazywa się „pszczoły pokonały niedźwiedzia”. A zatem — może za sprawą trzech czynników. Pierwszy czynnik – to ukraińska innowacyjność i niezłomność. Drugi – koalicja zdecydowanych i chętnych sojuszników

Ukrainy w Europie. I trzeci czynnik – to słabość Rosji, która nie może długo prowadzić takiej totalnej wojny.

Dziś scenariusz „pszczoły pokonały niedźwiedzia” wciąż nie jest stabilnym trendem. Jeśli nim się stanie, otrzymamy stabilny pokój w Europie na bardzo długo.

3: Europa Środkowo Wschodnia po wojnie – scenariusze przyszłości w polsko–ukraińskim dwugłosie

Edwin Bendyk:

W mediach widzimy tylko negocjacje, w których uczestniczą prezydenci, albo ich wysłannicy. Tymczasem warto pamiętać, że w Ukrainie podmiotem jest społeczeństwo, naród, który walczy. Wołodymyr Zełeński wie, że umowa, którą zostanie zmuszony podpisać, może być nieprzyjęta przez społeczeństwo i przez armię. Granica kompromisu nie obejmuje „zgniłego kompromisu”.

Jedną gwarancją bezpieczeństwa, realną dla Ukraińców, jest stabilna pomoc w finansowaniu wojska i uzbrojenia. Pomoc, która umożliwia samodzielność stawiania oporu przy jednoczesnym pełnym zdeterminowaniu społeczeństwa.

Jedyny dobry scenariusz dla Europy to ten, w którym pszczoły pokonują niedźwiedzia. Każdy inny oznacza koniec Europy.

stosunki polsko–ukraińskie

Valerii Pekar:

Dzisiaj ukraińsko–polskie stosunki są całkowicie sfokusowane na przeszłości. Tymczasem potrzebujemy razem zbudować wspólną przyszłość, przyszłość, w której nie ma wojny — bo ta na ukraińskiej ziemi się skończyła, a na polskiej nie zaczęła. W takiej razem zbudowanej przyszłości możemy zmierzyć się z przeszłością.

Problemem polskiej polityki jest brak dobrej strategii na Ukrainę — podmiotową, samodzielnie określającą siebie. Karmimy się emocjami, lękami i fobiami, których źródło — antyukraiński idiom — powstał w PRL i wciąż powraca w postaci mema banderowca, wbitego do masowej wyobraźni, uruchamianego od czasu do czasu jako klisza.

Edwin Bendyk

społeczeństwo obywatelskie

Co mogą zrobić organizacje obywatelskiego społeczeństwa w Polsce, aby przygotować się do przyszłych wyzwań? Budować jedność.

Valerii Pekar

Edwin Bendyk:

Budować odporność polskich społeczności. Wspólnie się szkolić, ćwiczyć, czerpać z ukraińskich doświadczeń, wdrażać je systemowo, wzmacniać 3 Sektor, aby kwestia wojny nie była straszakiem. Paradoksalnie może okazać się to także szansą — szczepionką dla naszych społeczności.

EUROPA ŚRODKOWO WSCHODNIA PO WOJNIE – SCENARIUSZE PRZYSZŁOŚCI W POLSKO-UKRAIŃSKIM DWUGŁOSIE.

SCENARIUSZE

PRZYSZŁOŚCI WOJNY NA UKRAINIE

WOJNA NA WYCIĘCZENIE

ZUPĘTNIE NOWA WOJNA

4 OPCJE:

1. POROZUMIENIE
2. ZAMROZNIENIE
3. ESKALACJA:
 - TOTALNA MOBILIZACJA
 - PRZENIESIENIE NA INNE OBSZARY

CZARNE SCENARIUSZE SĄ WCIĄŻ AKTUALNE

KRAJE BAŁTYCZNE → POLSKA

! CYKL INNOWACYJNY TRWA TYDZIEŃ

Co pół roku ZMIENIA SIĘ RODZAJ WOJNY!

DEFINICJA CELOW WOJNY: **REWIZJA ŁADU POWOJENNEGO**

DLA USA ISTOTNA JEST POLITYKA ROSJI

ROSJA JAKO PRZECIWWAGA DLA CHIN

BIEŻĄCA SYTUACJA

POMOC UE DLA UKRAINY NIE USTAJE, ALE TO GRA POLITYCZNA

PARTIE PROROSYJSKIE W POLSCE: "UKRAINA CHCE NAS WCIĄGNĄĆ W WOJNĘ"

NIESTETY ROSJA "WRACA NA SALONY"

! DEZINFORMACJA
FAKE NEWS

SCENARIUSZE:

POLITYKA GLOBUM	ZASADA PRAWA	SUWERENNOŚĆ UKRAINY	ZWICIESTWO I POKÓJ	ZGNIŁY PONTON UKRAJ 1917-21
	ZASADA SIŁY	PSZCZYŁY ZWICIEZNY NIEDZWIĘDZIA	NIESTA-BILNA RÓWNO WAGA	KEJNA TERORU

↑ KLUCZOWY SCENARIUSZ DLA POLSKI

! TEMAT UPA/BANDEROWCÓW BYŁ PODSYCANY DO 1989R. PRZEZ KOMUNISTÓW

! PUTIN CZĘSTO PODEJMUJE DECYZJE, KTÓRE MAKSYMALNIE ESKALUJĄ

GOSPODARKA ROSJI UPADA → ROSJA BĘDIE ESKALOWAĆ!

KTO BĘDZIE BRONIŁ EUROPY?
 UKRAINA USA

JAKIE SĄ SCENARIUSZE NA "PO WOJNIE"?

UKRAINA BARDZO WĄŻNY PARTNER! MNÓSTWO KOMPETENCJI

WOJNA KOGNITYWNA NA BAZIE RESENTYMENTÓW

Sesja 4:

Migracje w Polsce. Narracje o migracji – dezinformacja w służbie dezintegracji.

Społeczne koszty zarządzania strachem

goście:

Beata Frankiewicz,

Specjalistka ds. budowania świadomości cyberbezpieczeństw, Centrum Cyberbezpieczeństwa NASK

Marcin Kostecki,

Redaktor naczelny, Demagog

prof. dr hab. Walenty Baluk,

Katedra Bezpieczeństwa

Międzynarodowego Instytutu Stosunków

Międzynarodowych Uniwersytetu Marii

Curie-Skłodowskiej

Prowadzenie rozmowy:

Aleksandra Fertlińska,

Dyrektorka Konsorcjum Migracyjnego

Debata o migracjach coraz rzadziej toczy się wyłącznie wokół faktów. W ostatnich latach stała się także przestrzenią walki o emocje, uwagę i społeczne zaufanie. Migranci i migrantki często stają się bohaterami opowieści tworzonych nie po to, by opisywać rzeczywistość, lecz by wywoływać określone reakcje: lęk, niechęć, poczucie zagrożenia czy społeczną polaryzację.

Podczas sesji poświęconej dezinformacji nasi goście zastanawiali się nad tym, w jaki sposób fałszywe narracje wpływają na postrzeganie migracji oraz jakie konsekwencje niesie to dla jakości debaty publicznej i spójności społecznej. Punktem wyjścia było spojrzenie na dezinformację

nie jako pojedyncze fałszywe informacje, lecz jako celowe budowanie nieprawdopodobnych narracji, których zadaniem jest wywoływanie emocji, pogłębianie podziałów i osłabianie zaufania społecznego.

W dyskusji zwracano uwagę, że migracje są szczególnie podatnym obszarem dla działań dezinformacyjnych. Temat dotyczy kwestii bezpieczeństwa, tożsamości i poczucia kontroli nad zmianami społecznymi, dlatego łatwo staje się narzędziem politycznej mobilizacji. Podkreślano również rolę rosyjskiej dezinformacji, której celem jest wzmacnianie konfliktów społecznych i podsycanie napięć wewnętrznych poprzez wykorzystywanie istniejących obaw i uprzedzeń.

Ważnym wątkiem rozmowy były mechanizmy funkcjonowania mediów społecznościowych. Algorytmy promują treści wywołujące silne emocje, zwiększając zasięg materiałów kontrowersyjnych, polaryzujących i budzących niepokój. W efekcie fałszywe lub zmanipulowane informacje mogą rozprzestrzeniać się szybciej niż rzetelne wyjaśnienia. Paneliści podkreślali, że dezinformacja działa szczególnie skutecznie wtedy, gdy trafia do osób, których wcześniejsze przekonania są z nią zgodne. Dyskusja nie koncentrowała się jednak wyłącznie na diagnozie problemu. Sporo miejsca poświęcono narzędziom przeciwdziałania manipulacjom informacyjnym. Wskazywano na znaczenie edukacji medialnej, rozwijania kompetencji krytycznego myślenia oraz wzmacniania społecznej odporności na emocjonalne przekazy. Przypomniano również o istniejących możliwościach reagowania na szkodliwe treści, w tym zgłaszania dezinformacji do organizacji zajmujących się fact-checkingiem oraz instytucji monitorujących cyberbezpieczeństwo.

Jednym z najważniejszych wniosków płynących z panelu było przekonanie, że walka z dezinformacją nie jest wyłącznie zadaniem ekspertów, platform internetowych czy instytucji państwowych. Wymaga ona zaangażowania całego społeczeństwa oraz budowania kultury odpowiedzialnej

MIGRACJE W POLSCE. NARRACJE O MIGRACJI - DEZINFORMACJA W SŁUŻBIE DEZINTEGRACJI. SPOŁECZNE KOSZTY ZARZĄDZANIA STRACHEM.

Scenariusze przyszłości, warsztat

Metoda scenariuszowa w naszym przekonaniu może być ważnym elementem edukacyjnym, skłaniającym organizacje do myślenia strategicznego i planowania wobec ostatnich lat pracy ad hoc na pojawiających się kryzysach: od pandemii Covid-19, poprzez kryzys humanitarny na polsko-białoruskim pograniczu aż po wojnę w Ukrainie i kryzys uchodźczy pracujemy w trybie interwencyjnym, w którym wciąż w małym stopniu bierzemy udział w tworzeniu systemowych rozwiązań – choćby dla 3 sektora.

Włączona w zasób organizacji pozwala wprowadzić metodę jako jedno z narzędzi planowania strategicznego do zasobów organizacji, jak i faktyczny – w oparciu o dostępne dane–deskryptory zobaczyć możliwe warianty i swoją wobec nich reakcję.

Spojrzenie ku możliwej niedalekiej przyszłości i jej wariantom ma też na celu na chwilę oderwanie się od bardzo bliskiego kontekstu bieżącego, tu i teraz, aby móc myśleć i dyskutować o sektorze i zaangażowaniu w pomoc osobom z doświadczeniem migracji zobaczyć w szerszym kontekście.

Zaproponowany poniżej plan pracy warsztatowej, jest uproszczoną wersją pracy metodą scenariuszową. Warto potraktować ją jako punkt wyjścia. Proponujemy trzyetapową pracę z horyzontem czasowym ustawionym na najbliższe pięć lat.

PYTANIE: Jak może wyglądać sytuacja migracyjna w Polsce w 2030/31 roku? I jakie wobec niej możemy mieć strategie działania?

Przebieg warsztatu:

KROK 1. Mapowanie i selekcja

Przeczytajcie i wybierzcie 20–25, czynników i trendów które będą miały największy wpływ na migracje z perspektywy tematu waszej grupy. Jeśli uznacie, że brakuje jakiegoś czynnika, dopiszcie go. Wpiszcie je do tabeli 1.

KROK 2. Ocena

Dokonajcie oceny wybranych czynników – ich siły wpływu na rzeczywistość w skali 1–5, gdzie 1 to wartość najniższa, a 5 — najwyższa.

Wyselekcjonujcie 10–12 kluczowych czynników o najwyższej sile wpływu.

	czynnik	siła wpływu (1–5)

KROK 3. Budowa Scenariuszy

Na podstawie wybranych czynników opiszcie możliwe scenariusze:

Rodzaje scenariuszy:

Optymistyczny – pozytywny

Pesymistyczny – negatywny

Najbardziej prawdopodobny

Niespodziankowy

Scenariusz prawdopodobny nie jest prostym wynikiem równania optymistyczny minus pesymistyczny. Raczej wypadkową obu, gdzie z różnym natężeniem może dominować rozwój przywołanego czynnika i ciężać ku mniej lub bardziej pesymistycznym/optymistycznym wariantom.

Wariant niespodziankowy zaś to próba uchwycenia możliwych “game changer’ów” – rewolucyjnego rozwiązania, osoby lub wydarzenia, które całkowicie zmienia reguły gry, np. nowa technologia, strategia, innowacja.

	wariant			
czynnik	optymistyczny	pesymistyczny	prawdopodobny	niespodziankowy

KROK 4. Narracje o przyszłości – wnioski i tworzenie scenariusza

Pytania:

- Jak wygląda sytuacja migracyjna do Polski za pięć lat?
- Które czynniki są kluczowe dla rozwoju sytuacji?
- Które czynniki mają potencjał do bycia „game changer’em”?
- Na które czynniki mamy realny wpływ, jako organizacje społeczeństwa obywatelskiego, samorządy, biznes?

KROK 5. Nasze strategie

Na podstawie powstałych scenariuszy rozpiszcie wariantowo wasze potencjalne reakcje, skalę zaangażowania, zasoby, których użyjecie, potencjalne sojusze, a także zadania dla was – listę “do zrobienia”, czyli także zasoby (rzeczy, wiedzę, kontakty, umiejętności), którymi jeszcze

nie dysponujecie, ale uzupełnione pozwolą wam lepiej przygotować się na potencjalne scenariusze.

Propozycja schematu pracy:

scenariusz A

1. Opis rzeczywistości
2. Opis rzeczywistości z lokalnej perspektywy – jak wygląda wasze miasto, województwo w którym na co dzień działacie. Spróbujcie być maksymalnie dokładni, zapisujcie pojawiające się warianty.
3. Opis naszej organizacji – czym się zajmujemy, jak wygląda nasz zespół, gdzie pracujemy, czym dysponujemy. Bądźcie skrupulatni w opisie zasobów.
4. Zestawienie rzeczywistość was otaczającą z opisem kondycji waszej organizacji. Zastanówcie się, na jakie aspekty tej rzeczywistości będzie chcieli i mogli (biorąc pod uwagę zasoby, którymi dysponujecie) odpowiedzieć.
5. Stwórzcie listę “do zrobienia” – wszelkie pomysły, jak skuteczniej przygotować organizację na nadchodzące. Tu mogą pojawić się szkolenia dla zespołu, zakupy niezbędnego sprzętu, rozszerzanie współpracy z innymi podmiotami etc.

scenariusz B i kolejne powstają w tym samym schemacie.

Materiały dodatkowe – LISTA CZYNNIKÓW

czynniki ekonomiczne:

- inflacja: Wzrost ogólnego poziomu cen, który obniża realną wartość pieniądza.
- Stopy procentowe: Decydują o koszcie kredytów i atrakcyjności lokat, wpływając bezpośrednio na popyt i inwestycje.
- Stopa bezrobocia: Wskaźnik określający odsetek osób poszukujących pracy; wpływa na nastroje konsumenckie i dostępność pracowników.
- Kursy walut: Wartość jednej waluty względem innej, co jest kluczowe dla firm zajmujących się importem i eksportem.
- Wzrost gospodarczy (PKB): Miernik ogólnej kondycji i tempa rozwoju gospodarki.
- Polityka fiskalna i podatkowa: Działania rządu obejmujące ustalanie stawek podatkowych i wydatków publicznych.
- Dostępność kredytów: Łatwość, z jaką konsumenci i firmy mogą pożyczać pieniądze od instytucji finansowych

czynniki technologiczne:

- Sztuczna inteligencja i automatyzacja – robotyzacja procesów (RPA), algorytmy obsługi klienta czy systemy wspierające.
- Infrastruktura IT – powszechność sieci 5G, infrastruktura chmurowa, dostęp do superszybkiego internetu.
- E-commerce i logistyka – rozwiązania typu omnichannel, aplikacje mobilne czy nowoczesne systemy magazynowe.
- Cyberbezpieczeństwo i technologie ochrony danych – technologie szyfrowania czy bezpieczne systemy płatności cyfrowych.
- Ekologiczne technologie (Cleantech) – technologie wodorowe, odnawialne źródła energii (OZE) czy materiały biodegradowalne

czynniki prawne i regulacje:

- Prawo pracy i BHP: regulacje dotyczące zatrudnienia, płac minimalnych, czasu pracy czy bezpieczeństwa pracowników.
- Prawo migracyjne: krajowe przepisy dotyczące migracji, przekraczania granic, legalizacji pobytu, strategii i polityki.

- Ochrona danych osobowych: wymagania dotyczące przetwarzania i przechowywania informacji (np. RODO).
- Ochrona konsumenta: przepisy wymuszające określone standardy bezpieczeństwa produktów, reklamacji czy gwarancji.
- Regulacje branżowe i środowiskowe: koncesje, zezwolenia, prawo antymonopolowe oraz normy ekologiczne (np. w energetyce czy transporcie).

czynniki międzynarodowe:

- Czynniki polityczno-prawne: Stabilność rządów, pakti sojusznicze, umowy międzynarodowe oraz regulacje prawne (np. polityka handlowa, cła), które regulują przepływ towarów.
- Czynniki ekonomiczne: Systemy walutowe, poziom inflacji, kursy walut, a także dostęp do rynków zbytu, kapitału oraz zasobów naturalnych.
- Czynniki technologiczne: Szybki rozwój komunikacji, cyfryzacja oraz innowacje logistyczne, które ułatwiają i przyspieszają współpracę ponad granicami.

- Czynniki społeczno–kulturowe: Różnice religijne, językowe, tradycje oraz zachowania konsumenckie, które wpływają na to, jak kraje współpracują i prowadzą negocjacje

czynniki społeczne:

- Wielkość i gęstość zaludnienia: Liczba mieszkańców w danym regionie (np. aglomeracji czy na wsi).
 - Struktura wieku: Odsetek dzieci, osób w wieku produkcyjnym i seniorów (wpływa m.in. na rynek pracy lub systemy emerytalne).
 - Przyrost naturalny i migracje: Poziom dzietności, długość trwania życia czy napływ nowych mieszkańców.
 - Struktura gospodarstw domowych: Liczba i wielkość rodzin, odsetek samotnych rodziców
 - Poziom wykształcenia: Odsetek osób z wykształceniem wyższym, średnim czy zawodowym.
 - Dostęp do edukacji: Infrastruktura szkół, uniwersytetów i jakość nauczania.
 - Kultura uczenia się przez całe życie: Gotowość dorosłych do podnoszenia kwalifikacji i zmiany zawodu
- Tradycje i normy obyczajowe: Akceptowane społecznie zachowania i przekonania.
 - Religijność: Stopień praktykowania wiary oraz jej wpływ na życie publiczne i prywatne.
 - Preferencje konsumenckie: Zmiany w stylu życia, podejście do zdrowia, ekologii czy równowagi między życiem zawodowym a prywatnym (work–life balance)
 - Rozwarstwienie dochodowe: Różnice w zarobkach między różnymi grupami społecznymi.
 - Dostęp do opieki zdrowotnej: Jakość i powszechność usług medycznych w danym regionie.
 - Poziom bezpieczeństwa: Bezpieczeństwo publiczne (np. wskaźnik przestępczości), stabilność zatrudnienia.
 - Warunki mieszkaniowe: Dostępność mieszkań i jakość infrastruktury
 - Zaufanie społeczne: Zaufanie do instytucji publicznych i innych ludzi.
 - Aktywność obywatelska: Udział w wyborach, wolontariacie, protestach czy organizacjach pozarządowych.

- Sieci kontaktów i relacje: Jakość więzi sąsiedzkich, rodzinnych oraz przynależność do grup

SCENARIUSZE PRZYSZŁOŚCI, PRACA W GRUPACH

PAKDEMIE A MIGRACJE

¿ KTO FINANSUJE
¿ KTO PODEJMUJE
DECYZJE?

SCENARIUSZE:
PRZERÓŻNE → ! NAWET
UCZENIE SIĘ ! CZYSTKI
NA BŁĘDACH ! MIGRACJA
PRZYMUSOWA

! NOWE
TECHNOLOGIE
! BIEGŁOŚĆ CYFROWA

- ☑ PRZYWÓDCTWO CYFROWE
- ☑ GĘSTOŚĆ ZAŁUDNIENIA
- ☑ ZDROWIE
- ☑ BEZPIECZEŃSTWO

WIELE CZYNNIKÓW, M.IN.

- ▶ DOSTĘP DO ZASOBÓW
- ▶ BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOSCIOWE
- ▶ PRAWO MIGRACYJNE
- ▶ DEMOGRAFIA

SCENARIUSZE
NA 2030-31

- ☑ POWRÓT UKRAJŃCÓW
- ☑ NOWI MIGRANCY
- ☑ BRAKI WODY
- ☑ NEGATYWNA NARRACJA

KLIMAT A MIGRACJE

- ☑ POMOC ZE STRONY BIZNESU

WOJNA HYBRYDOWA A MIGRACJE

- ⊖ » KONTYNET PRAWA
- ⊖ » ROZPAD EU
- ⊖ » NA ZBROJENIA
- ⊖ » EROZJA PRAW

UNIA EUROPEJSKA A MIGRACJE

- ⊖ » KONFEDERACJA U WŁADZY
- ⊖ » ZACEMENTOWANA EUROPA
- ⊖ » NAJBARDZIEJ PRAWDOPODOBNY
- » CZY UNIA SIĘ NIE ROZPADNIE?
- » TYLKO JAKO EKONOMIA

SCENARIUSZ
NAJBARDZIEJ
PRAWDOPODOBNY:

- ☑ KONIEC WOJNY
- ☑ UKRAJNA W UE
- ☑ » KULTURA OFF-LINE
- ☑ WŁASNA ŻYWNOSĆ
- ☑ WSPÓLNOTY
- ☑ PRAWICOWE NASTROJE

☑ "CICHY KONFLIKT"

WOJNA HYBRYDOWA A MIGRACJE

WOJNA NA UKRAINIE A MIGRACJE

- CZYNNIKI
- ☑ CYBERBEZPIECZEŃSTWO vs KONTROLA
 - ☑ INKLUZYWNOŚĆ vs DYSKRIMINACJA
 - ☑ ZMIANY KULTUROWE
 - ☑ RELIGIA
 - ☑ NACJONALIZM

Forum Współpracy i Integracji

W czasach dynamicznych zmian i nowych wyzwań związanych z migracją szczególnego znaczenia nabiera współpraca.

Z tej potrzeby powstało **Forum Współpracy i Integracji** – ogólnopolska sieć organizacji działających na rzecz osób z doświadczeniem migracji i uchodźstwa. Od 2023 roku Forum stworzyło przestrzeń do rozmowy, wymiany wiedzy i wspólnego wypracowywania rozwiązań. Obecnie zrzesza 56 organizacji z całej Polski, a w ramach sześciu dotychczasowych spotkań połączyło przedstawicieli organizacji społecznych, administracji, środowiska akademickiego i ekspertów.

Forum opiera się na wartościach, które wyznaczają kierunek wspólnych działań: poszanowaniu godności każdej osoby, zapewnieniu ochrony i odpowiedniego wsparcia osobom z doświadczeniem migracji, wzmacnianiu solidarności między osobami mieszkającymi w Polsce oraz budowaniu otwartej wspólnoty, niezależnie

od statusu prawnego, narodowości czy innych cech. To właśnie wokół tych wartości powstają partnerstwa, rozwijane są wspólne inicjatywy i wypracowywane rekomendacje dotyczące polityk migracyjnych i integracyjnych.

**"Kondycja sektora, czyli o organizacjach
uczestniczących w Forum",
badanie przeprowadzone przez Fundację Ocalenie**

Forum o migracji "Europa, Ukraina, Polska i alternatywne przyszłości"
11-12 czerwca 2026, Lublin

Mateusz Jeżowski
Fundacja Ocalenie

Wrocław
Białystok Gdańsk Lublin
Poznań Toruń
Warszawa
Kraków
Bydgoszcz Kijów Mińsk Ostrowiec Świętokrzyski
Przemyśl Rzeszów Zamość Żory Żytomierz

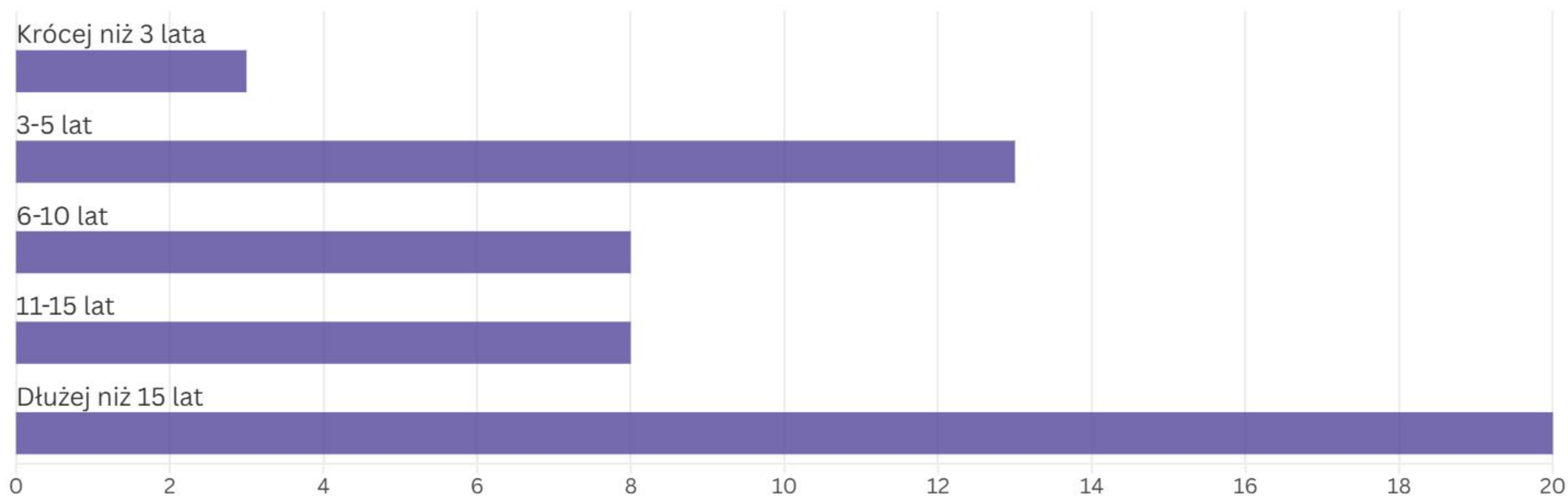
Pytanie: Pytanie: Z jakiego miasta jest Twoja organizacja? N=51.

Miasto	Liczba organizacji
Warszawa	19
Wrocław	6
Lublin	4
Białystok	3
Gdańsk	3
Poznań	3
Toruń	3
Kraków	2
Bydgoszcz	1
Kijów	1
Mińsk	1

Miasto	Liczba organizacji
Ostrowiec Św.	1
Przemyśl	1
Rzeszów	1
Zamość	1
Żory	1
Żytomierz	1

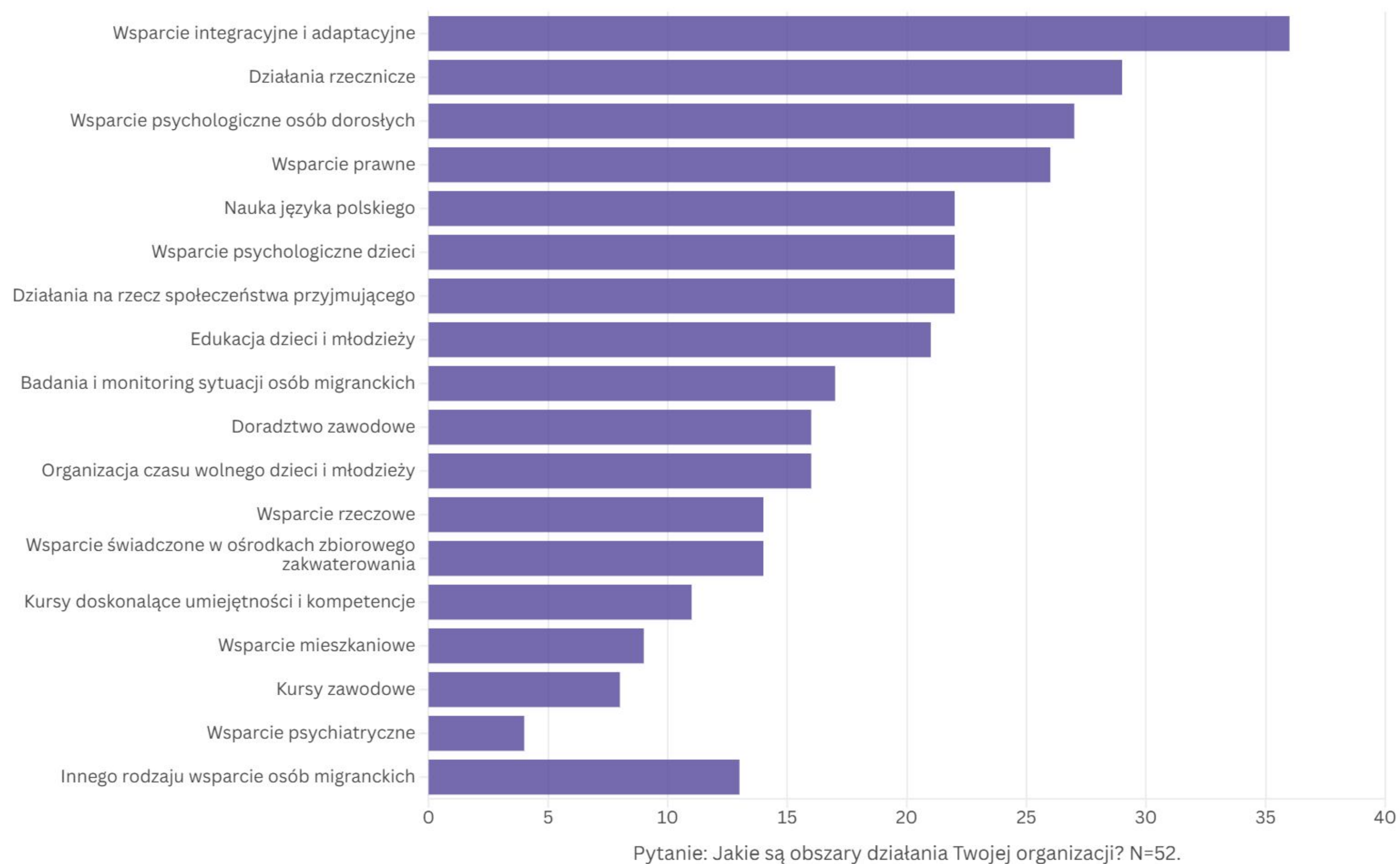
Pytanie: Pytanie: Z jakiego miasta jest Twoja organizacja? N=51.

Działamy już stosunkowo długo

Pytanie: Od jak dawna działa Twoja organizacja? N=52.

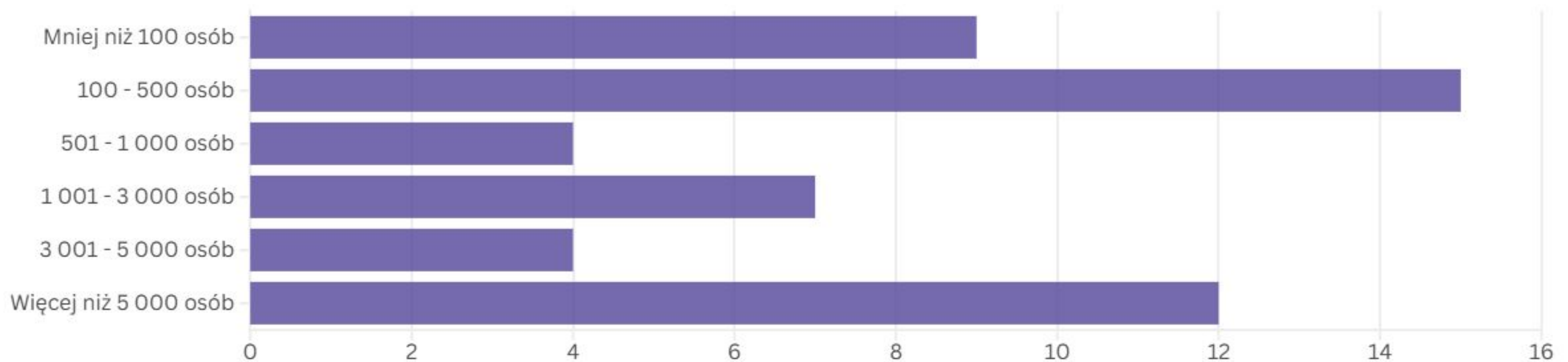
Wiele organizacji ma szerokie spektrum działania

Większość z nas działa na rzecz wszystkich osób migranckich

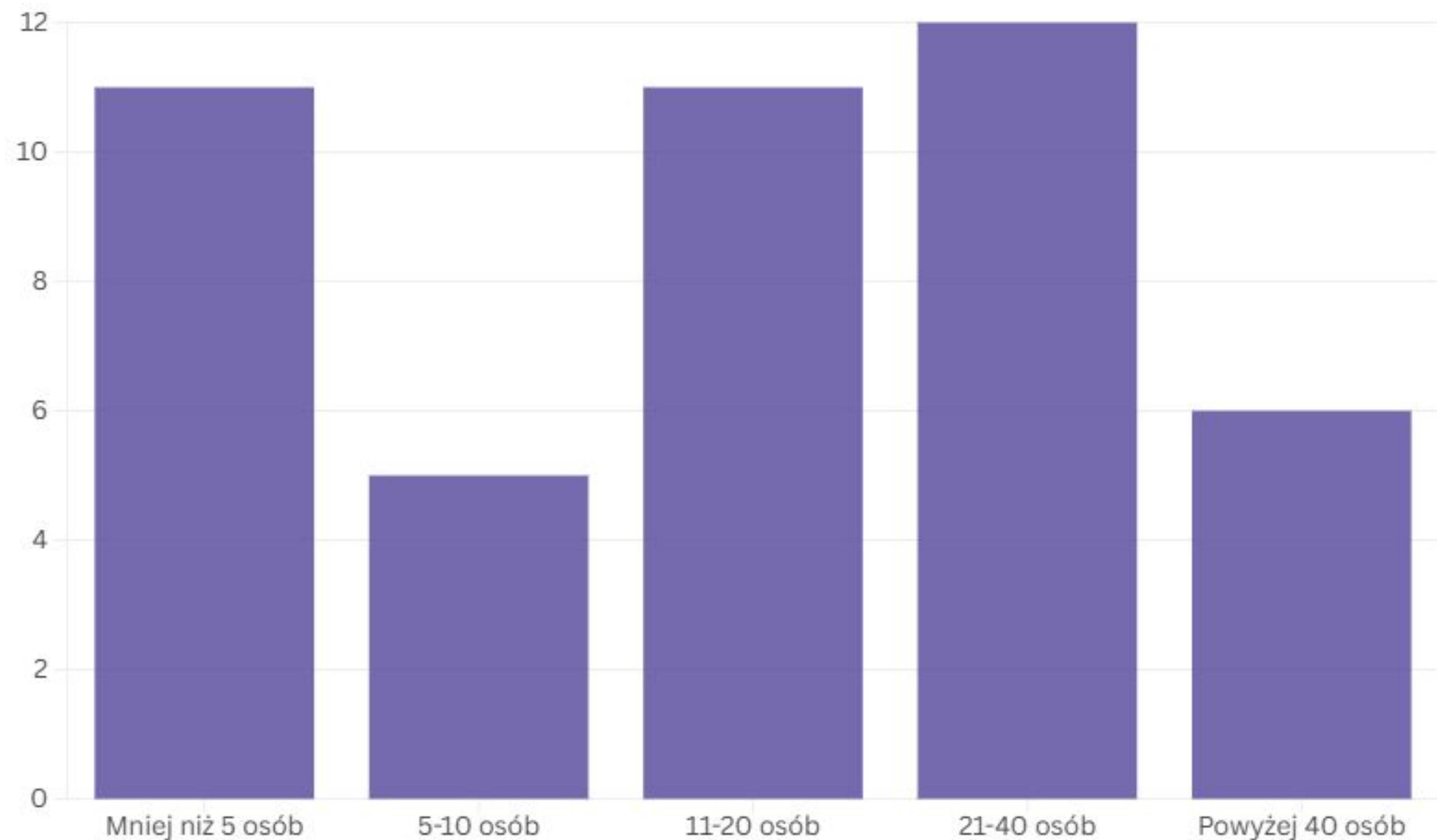

Ponad połowa organizacji wspiera do 1000 osób rocznie

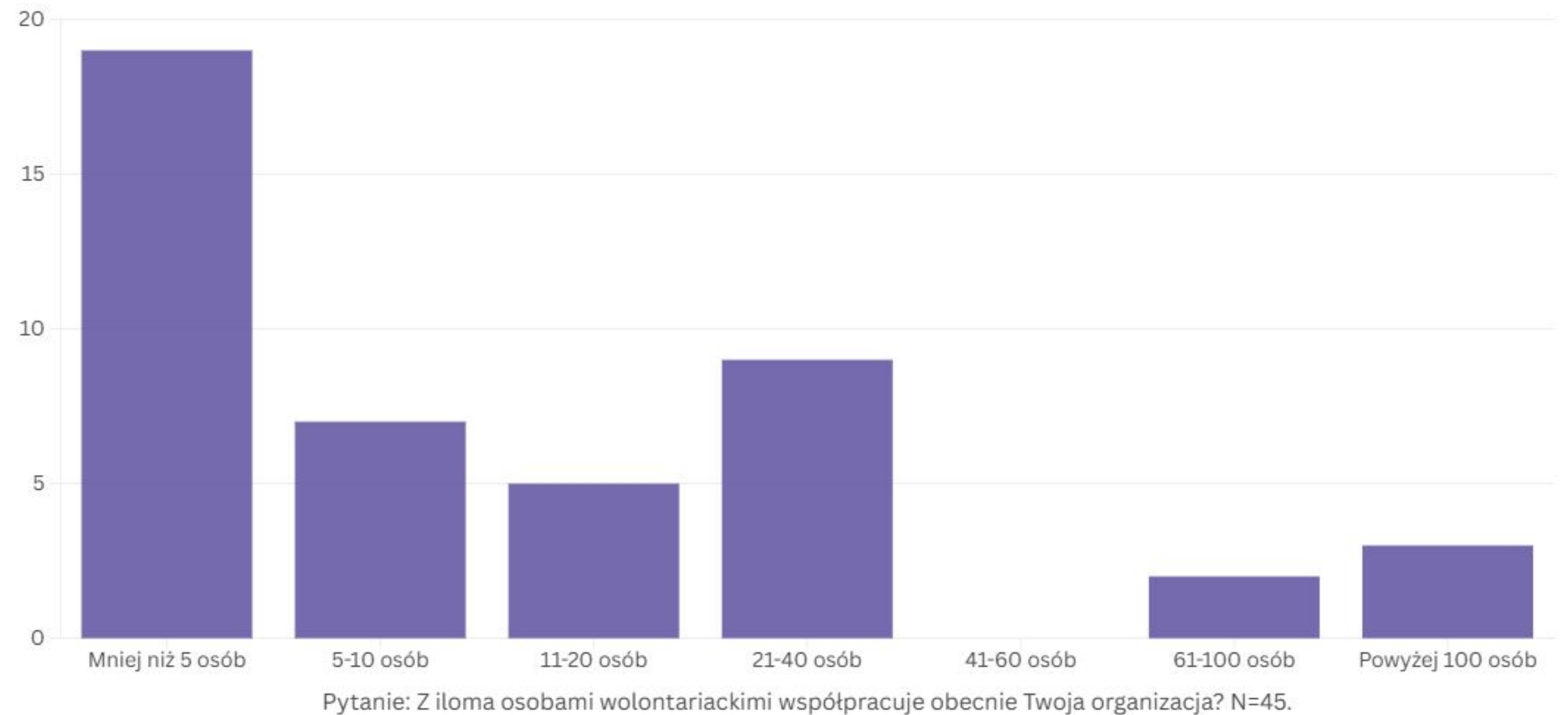
Pytanie: Jaka jest szacunkowa liczba osób, którą Twoja organizacja wspiera każdego roku? N=51.

**Blisko dwie trzecie
organizacji
zatrudnia do 20
osób**

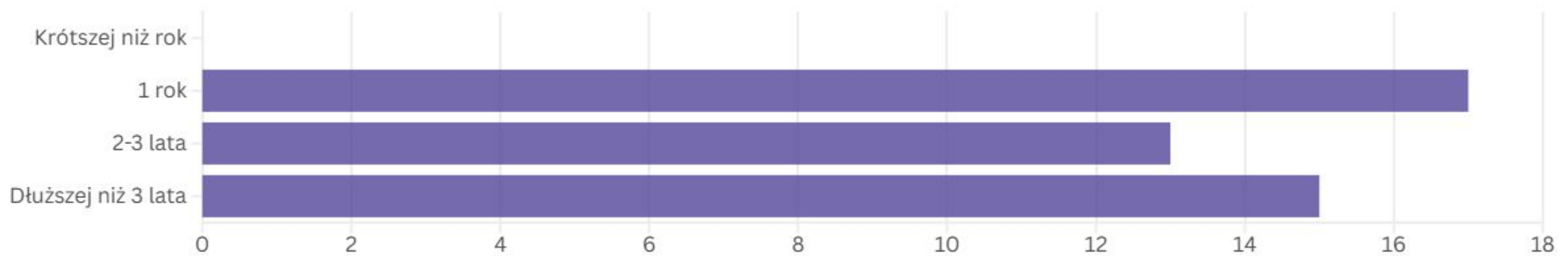

Pytanie: Ile osób zatrudnia obecnie Twoja organizacja? N=45.

Zespoły wolontariackie liczą najczęściej do 10 osób

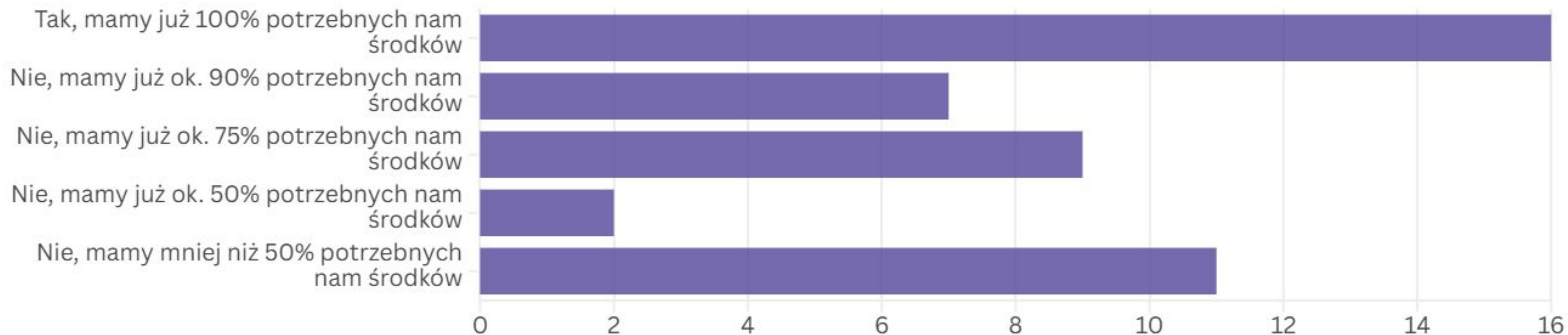

Przyszłość organizacji planowana jest na co najmniej rok do przodu

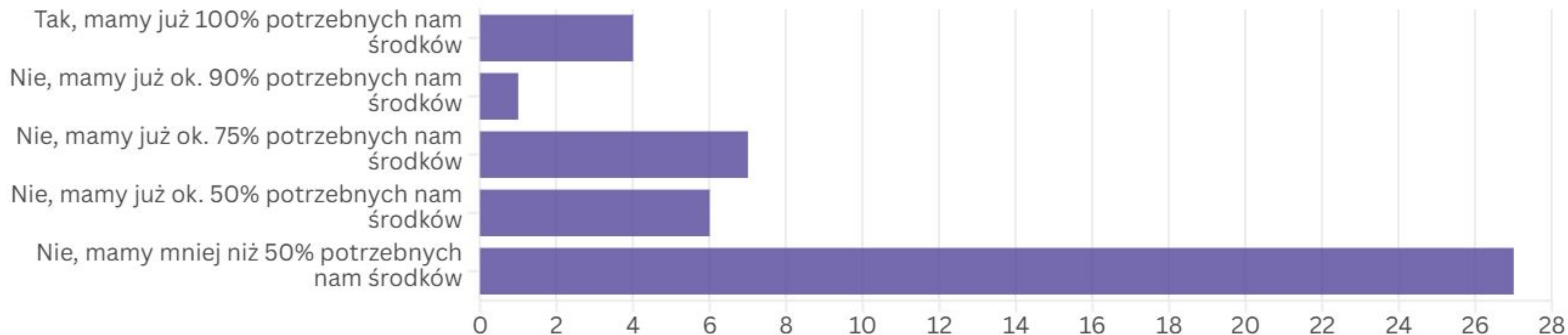
Pytanie: W jakiej perspektywie czasowej planujesz przyszłość swojej organizacji? N=45.

Tylko 1/3 organizacji ma zapewnione finansowanie do końca 2026 r.

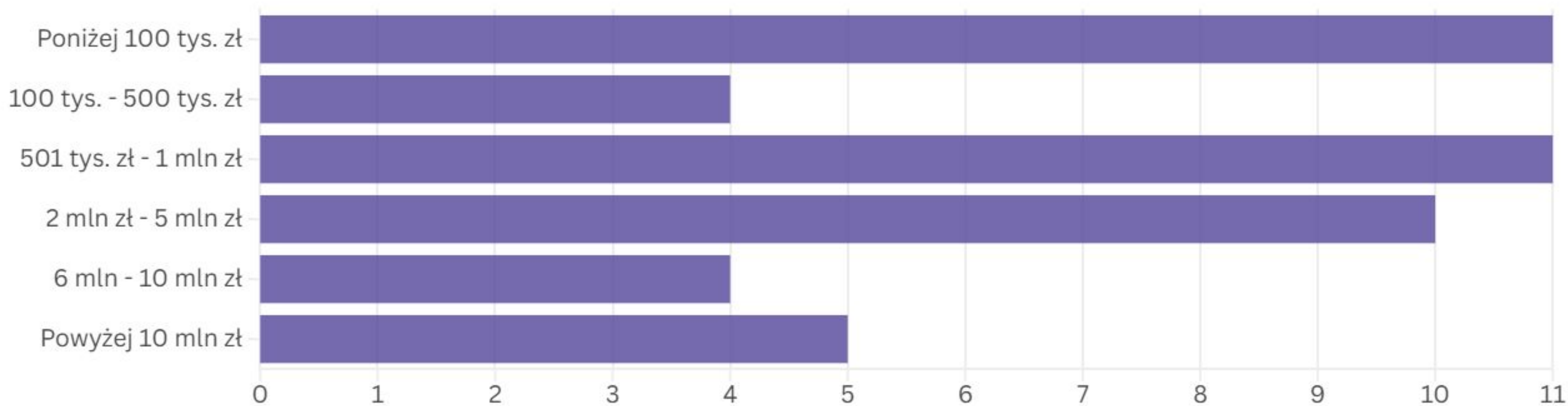
Pytanie: Czy Twoja organizacja ma zapewnione finansowanie do końca 2026 roku? N=45.

Blisko 2/3 organizacji ma mniej niż 50% środków potrzebnych w 2027 r.

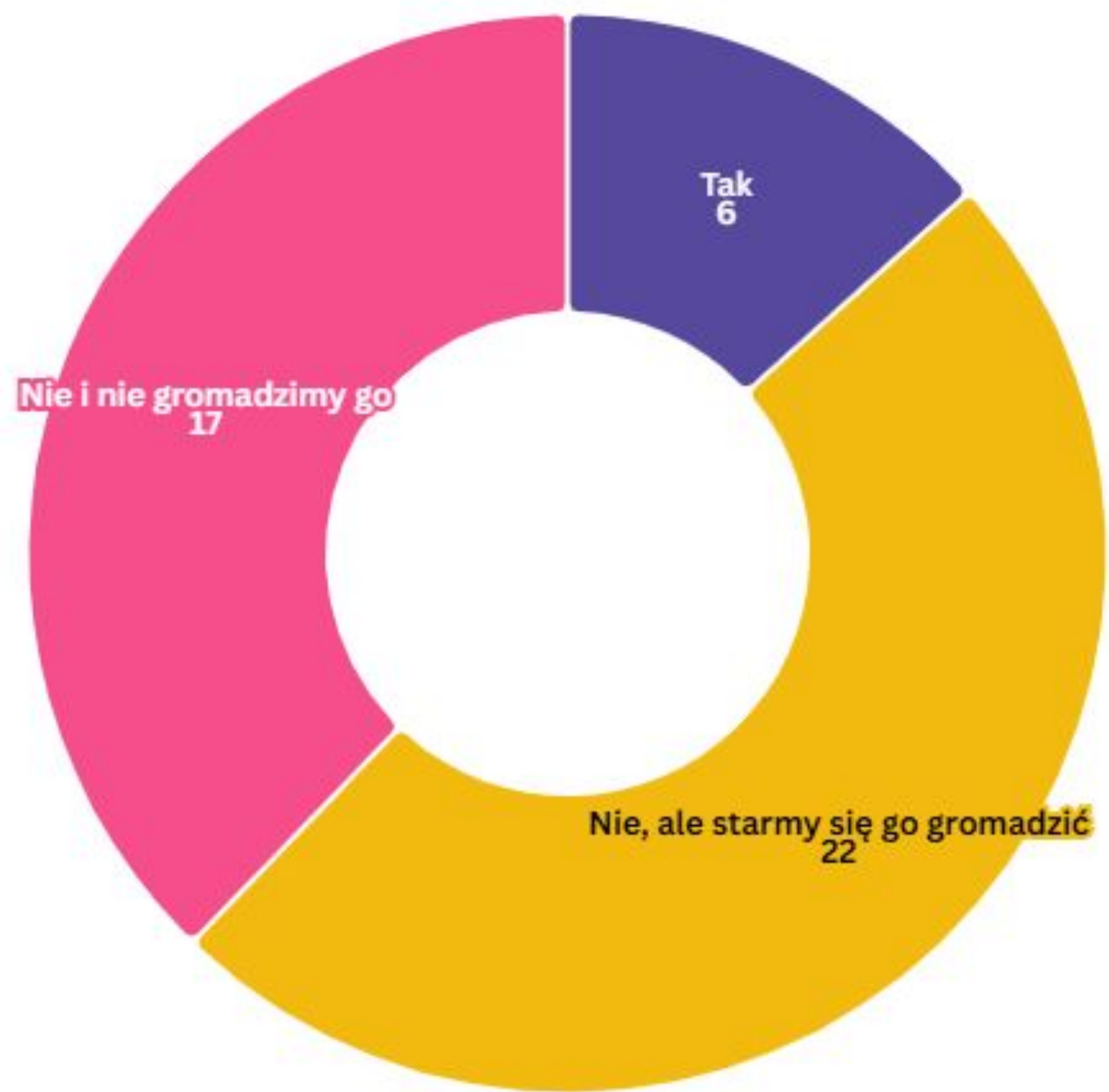

Pytanie: Czy Twoja organizacja ma zapewnione finansowanie do końca 2027 roku? N=45.

W 2026 r. ponad połowa organizacji dysponuje budżetem do 1 mln zł.

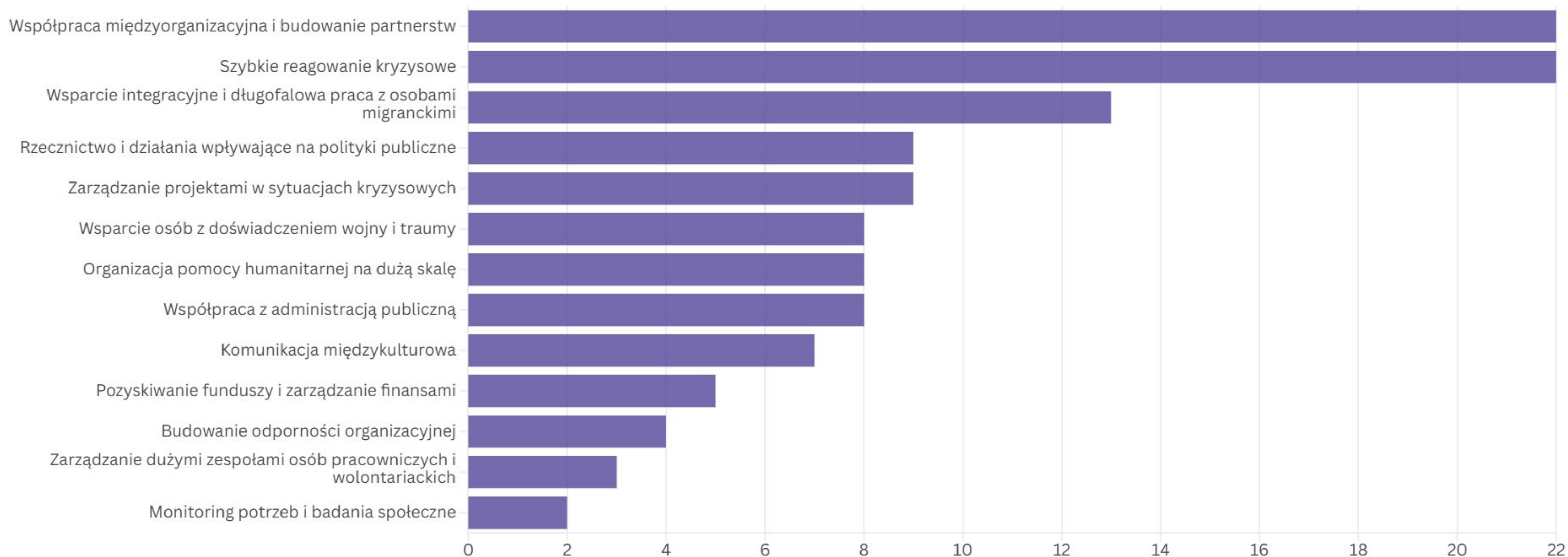
Pytanie: Jaka jest przybliżona wysokość budżetu Twojej organizacji na rok 2026? N=45.

**Większość organizacji
nie posiada kapitału
żelaznego**

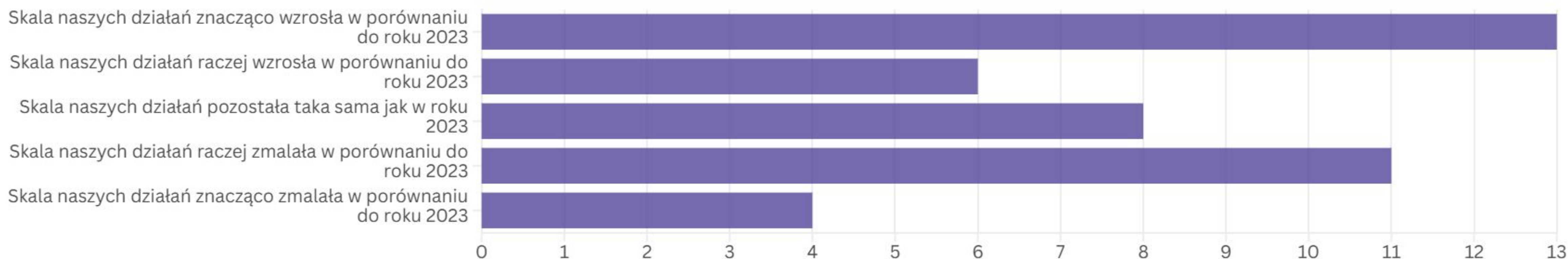
Pytanie: Czy Twoja organizacja posiada kapitał żelazny? N=45.

Od 2022 r. nauczyliśmy się współpracować przede wszystkim ze sobą

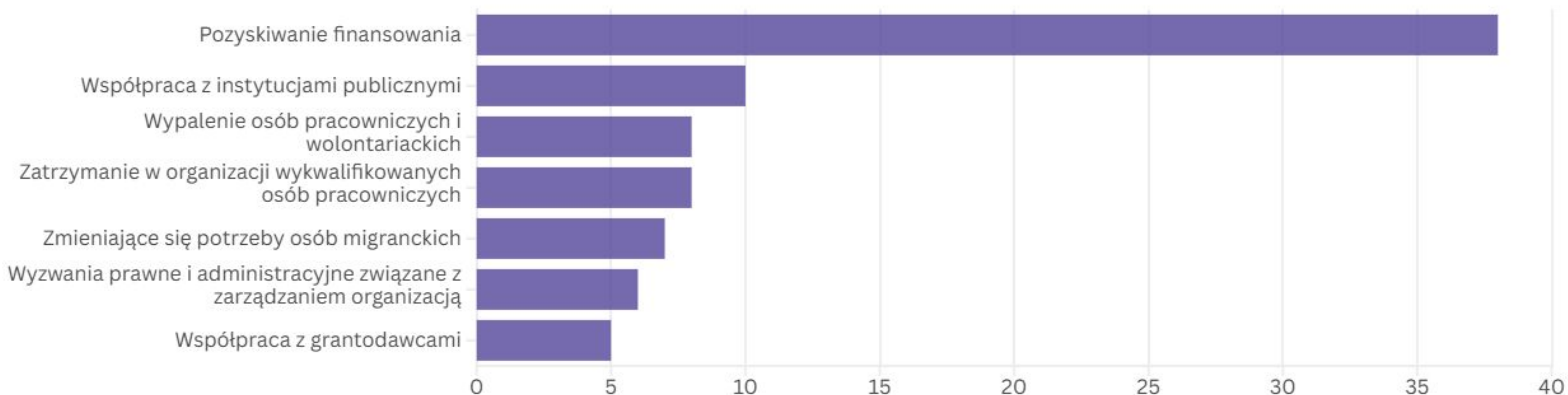
Pytanie: Patrząc z perspektywy czasu, jakie najważniejsze kompetencje osoby pracownicze Twojej organizacji zdobyły podczas kryzysu humanitarnego od 2022 r.? N=45.

Rozszerzamy, ale i zamykamy działania

Pytanie: Czy skala działań Twojej organizacji zmieniła się od 2023 roku? N=42.

Zmagamy się z finansami, sektorem publicznym i wypaleniem

Pytanie: Jakie są obecnie 2 najważniejsze wyzwania dla Twojej organizacji? N=42.

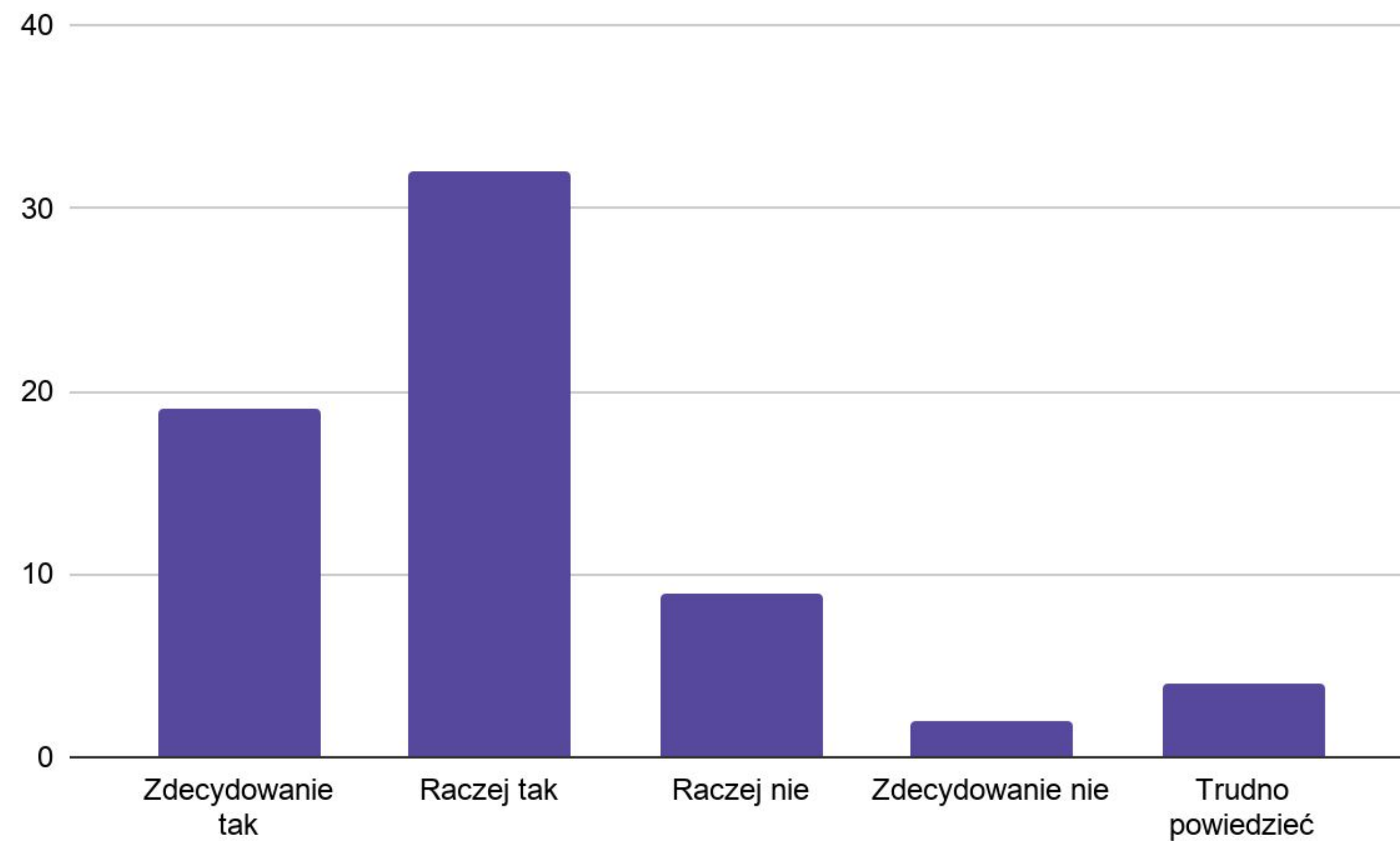
Planujemy i budujemy odporność

■ Tak ■ Nie

Pytanie: Czy Twoja organizacja podejmuje działania w kierunku budowania odporności/planowania strategicznego/zarządzania kryzysowego w organizacji? N=42.

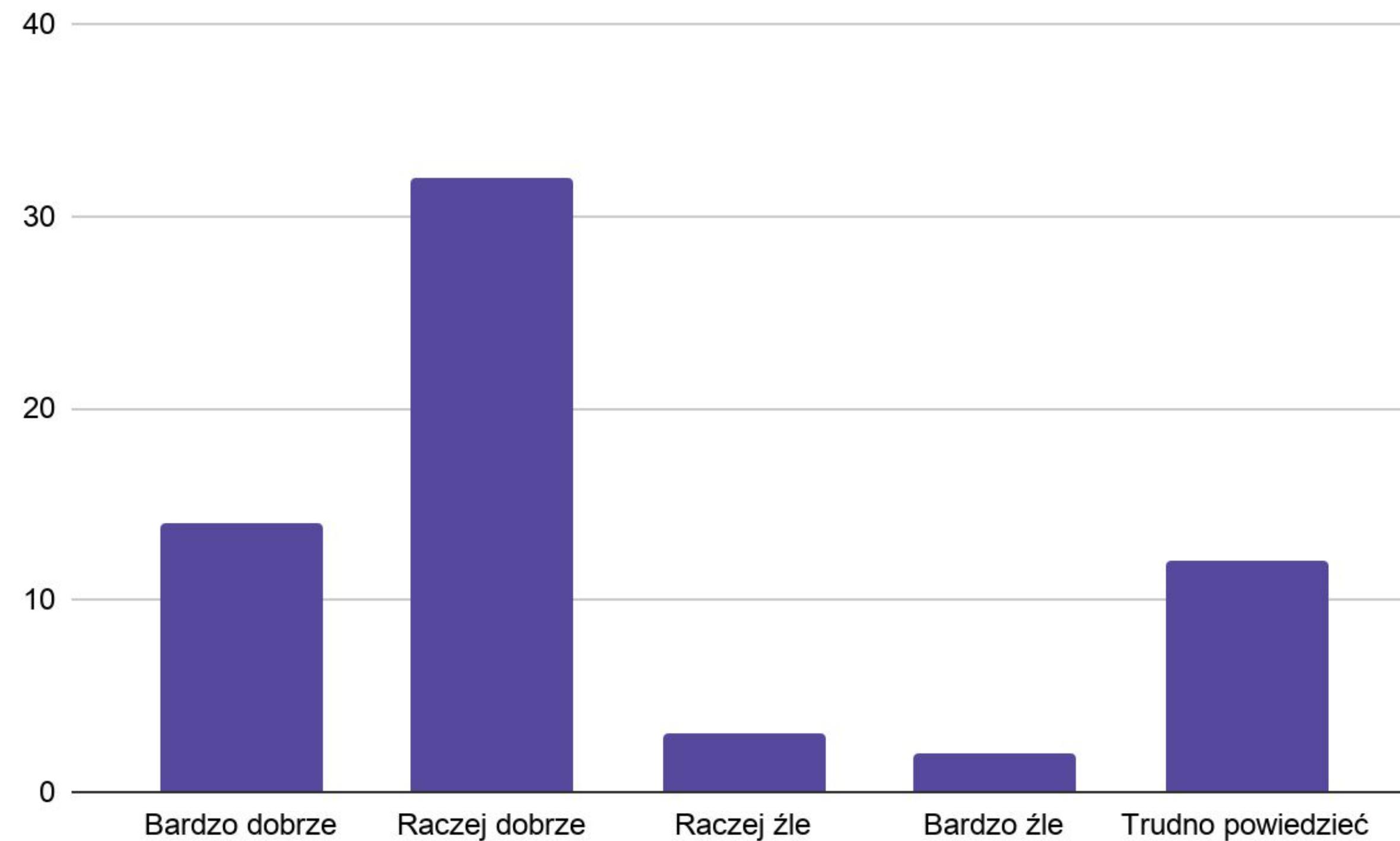
Robimy zawodowo to, co chcemy robić

Pytanie: Czy robisz zawodowo to, co chcesz robić? Wyniki badania przeprowadzonego za pomocą narzędzia Mentimeter podczas Forum, na osobach znajdujących się na sali w momencie prowadzenia badania.

N=66.

W naszej pracy mamy się dobrze

Pytanie: Jak się masz w swojej pracy? Wyniki badania przeprowadzonego za pomocą narzędzia Mentimeter podczas Forum, na osobach znajdujących się na sali w momencie prowadzenia badania. N=63.

Gdy myślę o przyszłości, to moją nadzieję budzi...

Pytanie: Gdy myślisz o przyszłości, to co budzi Twoją nadzieję? Wyniki badania przeprowadzonego za pomocą narzędzia Mentimeter podczas Forum, na osobach znajdujących się na sali w momencie prowadzenia badania. N=66.

Gdy myślę przyszłości, to moje obawy budzi...

Pytanie: Gdy myślisz o przyszłości, to co budzi Twoje obawy? Wyniki badania przeprowadzonego za pomocą narzędzia Mentimeter podczas Forum, na osobach znajdujących się na sali w momencie prowadzenia badania. N=66.

Publikacja przygotowana przez organizatorów Forum o Migracjach: Fundację Homo Faber, Konsorcjum Migracyjne i Fundację Polskie Forum Migracyjne

Tekst i redakcja: Agnieszka Kosowicz, Anna Dąbrowska, Aleksandra Fertlińska

Dane i analizy dotyczące uczestniczących organizacji: Mateusz Jeżewski, Fundacja Ocalenie

Notatki rysunkowe:

Basiarysuje

Zdjęcia:

Maciek Niećko

Skład i łamanie:

Karolina Kotowska

Publikacja i wydarzenie przygotowane dzięki wsparciu Fundacji Batorego.

Projekt finansowany przez Komisję Europejską w ramach Programu Równych Praw realizowanego ze środków programu CERV finansowanego ze środków Komisji Europejskiej w ramach programu „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości” na lata 2021 – 2027.

Lublin, czerwiec 2026

patronat honorowy

Prezydent Miasta Lublin Krzysztof Żuk

Finansowane przez Unię Europejską